ھەسام چاقچاقلىرى

AltunOq

ھەسام چاخچاقلىرى

نەشرگە تەييارلىغۇچى: ماخمۇت مۇھەممەت

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۈرۈمچى 1982

مەسئۇل مۇھەررىرلىرى: ئا. تۇردى، ئا. ئۆمەر

ھەسام چاقچاقلىرى

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسى تارقاتتى
شىنجاڭ قۇمۇل ۋىلايەتلىك باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
1982 - يىل 3 - ئاي 1 - نەشرى
1982 - يىل 10 - ئاي 1 - بېسىلىشى
كىتاب نومۇرى: M 10098.640
باھاسى: 0.15 يۈەن

مۇندەرىجە

ئىككى ئادەت	3
ئۇقمايتتىمەن	3
ئۇ يەردىمۇ خورەك تارتىسەن	4
ھەقىقەتنىڭ ئۇلچىمى	4
پايدا چىقمىسا	5
مۇشۇ بوغۇشۇڭدا	5
ئۇنداق قازانغا مۇنداق چومۇچ	6
بۈگۈن ئويۇنغا بارىمەن	7
يەر تووۋىنى ئىكەن	7
لەپەرچە مېڭىش	8
ئەپچىللىك	8
يامان ئىتمۇ بار	9
ئىككىنچى قول	10
مېھماندوستلۇق	10
ئەڭ ياخشى ئىش ۋە ئەڭ يېقىملىق ئىش	11
زەرەتكالىقنى يوتكەش	12
مەلۇمات	12
گىلەم ئۇستىسى	13
ئەپسانىگە جاۋاپ	13
ئىشەك ۋە تەخەي	14
پوچىلىق	14

زوگزايۈپ	15
ئۇشكىمىكىن دەپتىمەن	16
ئايلىنىپ بېرىپ تېپگىش	16
قالغان ئوتتۇز ئۆچى	17
غالتەك بۆيرۆتۆش	17
ئىگىشىشىگىز	18
يېرىم ۋە بۈتۈن دولەت	18
ئىچىدىكىسى	19
جىنلارەۇ قورقىدۇ	19
تەتۆر قوزۆق	20
سىم ـ سىم قـاتتىق	21
سۇ بىلەن كېتەي	21
چېنىقىش	22
جەننەت ۋە دوزاق	23
گوش قىسچىلىغىنىڭ سەۋدۆى	23
مەندەك ماگالىساڭ ئىچ	23
ئون بىرگە ئۆنۆمايۋاتسا	24
نەق پۆل ۋە نەق تىل	25
چەتئەلچە تىللىما	25
يارنىڭ لېۋى	26
»كويسىمەڭ«دىن بىر كىلو	26
سوغىنىڭ ئەڭ چېكى	27
بىز بارغىچە	27
قايسىنى ماختاشنى بىلەلمەيۋاتىمەن	28
تاماشا	29

Altunoq

ھىسامىددىننىڭ ئىلغار قاساپ سايلىنىشى 30
ئوبدان مەسلىھەت 31
«ھايت» دەپ قويدۇم 31
كەكلىك ئوۋلاش 32
قوڭغۇرىقى جىرىڭلىمىغان بىلەن 33
ئىشەك - ھارۋا سېتىش 33
قەي دورىسى 34
بوچىغا جاۋاپ 34
ھونەرنى قوشۇپ ساتىسىڭىز 35
ئالاھىدىلىك 35
يەنە بىر ئىشەك 36
پەندىيات 37
قويدا يەيمىز دېگەنغۇ 37
لويلىنىڭ پۇلى 38
كوڭۈلگە ياردىشا قىلىق 39
ئويدىكىسىمۇ يېتەر 39
تەخسىمات 40
«نېرى تۇرىلى ۋە بېرى كېلىلى» 40
كالىنى ئەكىلىپ بېرىپ 41
«... ئولتۇرمىغان يېرى قالمىدى» 41
ئوزەڭ نىمە دېگەن 42
قوش سالام 43
زىيان قىلىمدۇ ۋە پايدا قىلىمدۇ.................................. 43
دوكلاتنىڭ تەسىرى 44
قىرىق سۈيۈمگە 44
كەم نومۇر 45

خېرما قالدۇ 45

تويمىغۇرغا جاۋاپ 46

گۇۋاچى 47

ئىشىكنىڭ ئېچىلىشى 47

ئىلگىرى - كېيىن تويۇش 48

ئاۋانسا 48

قاغىلار ۋە شەيتانلار 49

ئالاھىدىلىك 50

يەتمىش ئۇچىنچى ھۇنەر 50

ئىسمىم دېموكراتىيە 51

مۇشتىرىنىڭ پىكرى 51

ئەمدى مېنى كوتەرسۇن 52

مەس بولدۇم 52

شاۋ - شوۋ 53

ساق قالغان كوزنەكىمۇ 53

يەنە بىردەم تۇرغان بولسىڭىز 54

چاقنى تولىتىش 54

تېزرەك يىشقىنى ياخشى 55

ئەزمىگە جاۋاپ 55

سەجدىگە كېتىپ قوپالمايۋاتىدۇ 56

ئاۋاردىگەرچىلىك 57

ھىكايە ۋە خەۋەر 57

سەۋرىنىڭ سىرى 58

كىچىك ئويلىنىش 59

باش بىكار بولمىسا 59

سىزنى توراۋاتىدۇ 59

مۇشۇنداق كېلىۋەرسىڭىز 60

"بۇ شۇجىغا"... 60

پايدا قىلىدىغان دورا 61

قايسى سۆزىڭىزگە ئىشىنەي 61

كۆزنى يۇمۇپ 62

ئوبلاست دەرىجىلىك مىجەز 63

گۆشنى ئۇرۇش 63

يازىدۇ 64

چاتاق يوق 64

ئاۋال سوردۇۋېلىڭ 65

ئەندىشە 66

ئاداۋەتنى يېپىش 66

ئاغىنىدارچىلىق 67

ئوقۇغۇچىلىق پورمىسى 67

جۇيجاڭ ئىزلەش 68

ئالداش 68

سىز تاغارنىڭ تېشىدا ئىدىڭىز 69

باراڭلىققۇ تۈگىدى 69

بەگىنىڭ موچىلى 70

بۇ تېخى يېتىشمەيدۇ 70

ھەتتەڭگىنەي 71

مەسئۇلىيەت 71

تويىدۇ ـ دە! 72

ھەسامىدىن ۋە ئۇنىڭ چاخچاقلىرى
توغرىسىدا

كىملەر ھەسامىدىننىڭ پارىڭى چىققاندا ئىختىيارسىز ھالدا ئۇنىڭ قىزىق چاخچاقلىرى ۋە لەتىپىلىرىنى تىلغا ئېلىپ كۈلۈشىدۇ.

ھەسامىدىن قۇربان ئوغلى 1930 - يىلى غۇلجا شەھىرىنىڭ ئوردا مەھەللىسىدە شەھەر كەمبەغەللى ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلدى. 10 ياشقىچە ئائىلە تەربىيىسىدە بولۇپ 1940 - يىلى غۇلجا شەھىرىدىكى بەيتۇللا — مەدرىس مەكتىۋىگە ئوقۇشقا كىردى، 4 يىل ئوقۇغاندىن كېيىن ئائىلە قىيىنچىلىقى تۈپەيلىدىن ئوقۇشنى داۋاملاشتۇرالماي، 14 ياشىدىن تارتىپ تاكى ئازاتلىققىچە ئۇششاق تىجارەت بىلەن شۇغۇللاندى.

شىنجاڭ ئازات بولغاندىن كېيىن كىچىككىدىن تارتىپلا سەنئەت خۇمارى بولغان ھەسامىدىن ئىلى ۋىلايەتلىك سەنئەت ئۆمىكىگە قاتنىشىپ، ئۆزىنىڭ مول سەنئەت قابىلىيىتى بىلەن كەڭ ئاممىنىڭ ئالقىشىغا ئېرىشتى. ئۇنىڭ قىزىقچىلىق خۇسۇسىيەتلىرىمۇ ئاشۇ يىللاردا نامايان بولۇشقا باشلىدى.

ھەسامىدىن 1960 - يىلىغىچە غۇلجا ناھىيىلىك سەنئەت ئۆمىكىدە ئىشلىدى. ئۇ ئىزچىل ھالدا ئىشتىن سىرتقى سەنئەت ئۆمەكلىرىگە قاتنىشىپ، ئامما سۆيگەن ۋە ياراتقان خەلق سەنئەتچىسى ھەم قىزىقچىسى بولۇپ قالدى.

ھەسامىدىننىڭ ئاتىسى قۇربان ۋە چوڭدادىسى ئىسمايىل

ئۆز زامانىسىدىكى كۈچلۈككە تونۇلغان قىزىقچىلاردىن بىرى ئىدى. ئائىلىدىكى بۇنداق شارائىت ھەسامىدىننىڭ قىزىقچى بولۇپ يېتىلىشىدە چوڭ تەسىر كۆرسەتمەي قالمىدى. كېيىنكى ۋاقىتلاردا ئېلىمىزدا تونۇلغان قىزىقچىلاردىن زوردۇن، بۇۋىخانكور ۋە باشقا بىرقانچە قىزىقچىلار بىلەن ئارىلىشىش ۋە ئۇلاردىن ئۆگىنىش نەتىجىسىدە ھەسامىدىن ئۆزىنىڭ چاخچاقچىلىق قابىلىيىتىنى يېتىلدۈرۈپ ۋە مۇكەممەللەشتۈردى. ئۇنىڭ ئاچچىق ھەجۋى، چوڭقۇر يۇمۇر، ئۆتكۈر كۈلكىلىك چاخچاقلىرى كەڭ خەلق ئاممىسى تەرىپىدىن خۇددى نەسىردىن ئەپەندى لەتىپىلىرىگە ئوخشاشلا قىزغىن قارشى ئېلىندى. ھەسامىدىن چاخچاقلىرى بەزىدە، لىن بياۋ ۋە "4 كىشىلىك گۇرۇھ" ئاستىن - ئۈستۈن قىلىۋەتكەن جەمئىيەت تۈزۈملىرىنى سۆكسە، كۆپىنچە ھاللاردا جەمئىيەتتىكى ئىككى يۈزلىمىلىك، نادانلىق، بەتخەشلىك. كورەڭلىك، ياسانچۇقلۇق، لۆكچەكلىك، مايانكەشلىك، خۇراپاتلىق ۋە باشقا ناچار ئىللەتلەرنى قامچىلاپ خەلقنى يېڭى ئاڭ، يېڭى ئىستىلغا ئۈندەيدىغان قورالغا ئايلاندى. كىشىلەر توي - تۆكۈن، مەشرەپلەرنى ھەسامىدىنسىز ئۆتكۈزمەيدىغان، تۇرمۇشتىكى ھەر خىل ئىشلاردا ئۇنىڭ چاخچاقلىرىدىن مەسلىھەت ئالىدىغان ۋە بۇ سۆزلەردىن ماقال - تەمسىل ئورنىدا پايدىلىنىپ، ئۆزلىرىنى ۋە بالا - چاقىلىرىنى تەربىيىلەيدىغان بولدى. بىز ئىشىنىمىزكى، ھەسامىدىن چاخچاقلىرى بۇندىن كېيىن تېخىمۇ يېڭى شەكىل، يېڭى مەزمۇن بىلەن بېيىپ ۋە كەڭ تارقىلىپ، خەلقىمىزنىڭ "4 نى زامانىۋىلاشتۇرۇش" كۈرىشىدە ئۆز تۆھپىسىنى قوشىدۇ.

ماخمۇت مۇھەممەت

ئىككى ئادەت

ھەسامىددىن ئىدارە ئالدىدا بىر تونۇش كىشى بىلەن پاراڭلىشىپ تۇراتتى. ئالىغىچە يېنىدىن تارقىغان باشلىقلار چىقىپ قالدى. ھەسامىددىننىڭ سوھبەتدىشى ھەر بىر باشلىق ئۆتكەندە بىر قېتىم غەلىتى ھىجىيىپ ئىڭىلىۋەردى، بۇنىڭدىن غىجىغى كەلگەن ھەسام سورىدى:

— بۇ نىمە قىلىق بۇرادەر؟

— نىمە بوپتۇ؟ — دېدى سوھبەتدىشى غەمتارتماي، — مېنىڭ رەھبەرلىكنى كۆرگەندە شۇنداق ئېھتىرام بىلدۈردىغان ئادىتىم بار.

ھەسامىددىن ئۈنچىقمىدى، ئەمما سوھبەتدىشى ھەر قېتىم ھىجىيىپ ئېڭىلگەندە، بىر قېتىمدىن يەرگە تۈكۈرۈۋەدى.

— نىمانداق قىلىسەن بۇرادەر؟ — دەپ سورىدى، سوھبەتدىشى خاپا بولۇپ.

— نىمە بوپتۇ؟ — دېدى ھەسامىددىن غەمتارتماي، — مېنىڭ پەسكەش ئادەتنى كۆرگەندە شۇنداق يىرگىنىدىغان ئادىتىم بار.

ئۇقماپتىمەن

ھەسامىددىن ۋەلسىپىت مىنىپ ئالدىراش كېتىۋاتاتتى. قار يولدا ئىشەك مىنگەن بىرسى يولنى بوشاتماي مېڭىۋەر-

دى. ھەسامىددىن زەردە بىلەن قوڭغۇراق جىرىڭلىتىۋەرگەن، ئىدى، ھەلىقى كىشى ئاخىر كەينىگە بۇرۇلدى - دە:

— بەللى بۇرادەر، ئىشەككىمۇ قوڭغۇراق جىرىڭلىتامدى-كەن، — دەپ كۈلدى.

— كەچۈرسىز، — دېدى ھەسامىددىن يانداپ ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ، — ئىشەكنىڭ ئۈستىدىكىمۇ ئىشەك ئىكەنلىكىنى ئۇقمايتىمەن.

ئۇ يەردىمۇ خورەك تارتىسەن

ھەسامىددىننىڭ بىر ئاغىنىسى ئۇنىڭغا چاخچاق قىپتۇ:

— ئاغىنە، ئىككىلەن تەڭلا ئۆلسەك، بىر گوركە قويسا، چاخچاقلىشىپ يېتىپ زىرىكمەيتتۇق - ھە؟

ھەسامىددىن دەررۇ قايىغىنى تۇرۇپ دەپتۇ:

— ياق، بۇرادەر، سەن بىلەن بىر گوركە ياتمايمەن.

— نىمىشقا؟ — ھەيران بوپتۇ ئاغىنىسى.

— سېنىڭ خورەك تارتىدىغان ئەسكى قىلىقىڭ بار، ئۇ يەردىمۇ مېنى ئارام ئۇخلاتمايسەن، — دەپتۇ ھەسامىددىن.

ھەقىقەتنىڭ ئۇچى

ھەسامىددىن ئىشلەيدىغان ئىدارىنىڭ باشلىقى ئۆز كې-پىنىلا راست قىلىدىغان كىشى ئىكەن. ھەسامىددىن باشلىقى-نىڭ بۇ مىجەزىگە بىر نەچچە قېتىم پىكىر بېرىپ دەككىسىمۇ

يىگەن ئىكەن.

بىر كۈنى ئىدارىدە «ھەقىقەتنىڭ ئۇلچىمى نىمە؟» دې-
گەن مەسىلە ئۈستىدە مۇنازىرە قوزغىلىپتۇ. ھىسامىددىن ئۈن-
چىقماي ئولتۇرۇپتۇ. بىر ھازادىن كېيىن باشلىق:

— ھىسامىددىن، سىزمۇ ئوز تونۇشىڭىزنى قويسۇپ بې-
قىڭ؟ — دەپتىكەن، ھىسامىددىن:

— بۇ ئىنتايىن ئوچۇق گەپقۇ، ھەقىقەتنىڭ ئۇلچىمى
سىزنىڭ سوزىڭىز، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ.

پايدا چىقمىسا

بىرسى ھىسامىددىندىن سوراپتۇ:

— جازانخور جەننەتكە كىرەرمۇ، دوزاققىمۇ؟

ھىسامىددىن جاۋاپ بېرىپتۇ:

— ئاۋال جەننەتكە كىرىپ باقىدۇ، ئۇ يەردە پايدا
چىقمىسا ئاندىن دوزاققا كىرىدۇ.

مۇشۇ بوغۇشۇڭدا!

بىر دەشىرەپتە ھىسامىددىننىڭ چاخچىقىغا چىدىمىغان بىر
يىگىت ئۇنىڭ كانىيىدىن بوغۇپتۇ. ئەھۋالىنىڭ چاتاقلىقىنى
بايقىغان ھىسامىددىن دەررۇ سوراپتۇ:

— بۇرادەر، مۇشۇنداق بوغۇۋەسەڭ مەن نەچچە سۇيۇر-
گە چىقىدىكەن.

ئۇنداق قازانغا مۇنداق چۆمۈچ

دائىم ھەسامىددىننى ئەپتىن چۈشۈرمەكچى بولۇپلا يۈ-
رىدىغان بىر كىشى چوڭ بىر سورۇندا ئۈنلۈك ئاۋاز بىلەن:

— ھەسامىددىن، سېنى ساقچى تۇتۇپ كېتىپتۇ، دەپ
ئاڭلىغۇدۇق، قاچان قويۇپ بەردى؟ — دەپ سوراپتۇ.

ھەسامىددىن بەخۇدۇك جاۋاپ قايتۇرۇپتۇ:

— سېنى قويۇپ بەرگەن كۈننىڭ ئەتىسىلا.

بۇگۈن ئويۇنغا بارمەن

ھەسامىددىن كىچىك ۋاقتىدا كۈندىلا كىنوغا باراتتى-كەن. بىر كۈنى كەچتە ئۇ تاماقنى يەپلا تالاغا مېڭىشىغا دادىسى ۋاقىراپتۇ:

— ھاي ھەسامىددىن، سەن نېمانچە ئابدال بولۇپ كەتتىڭ! يەنە كىنوغا بارامسەن؟

— ياق دادا، بۈگۈن ئويۇنغا بارمەن، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ ھەسامىددىن.

يەر تەۋرىدى ئىكەن

ھەسامىددىن ئۆزىنىڭ ئايرۇپىلانغا ئولتۇرغانلىقىنى باش-قىلارغا ماختىنىپ سۆز-لەپ بېرىپتۇ:

— ئۇرۇمچىگە ئىككى سائەتتە بېرىپ، قايتقاندا بىر يېرىم سائەتتە قالپايلا غۇل-جىغا كېلىۋالدۇق.

— قويساڭا، — دەپتۇ ئاڭلىغۇچىلار-دىن بىرى ئىشەن-

Altun0q

مەي، — قايتقاندىمۇ ئىككى سائەت ئۆچمىدۇ؟

ھەسامىددىن گەپتە كەتكۈزۈپ قويغىنىنى بايقاپ دەررۇ:

— سەن نېمىنى بىلەتتىڭ، قايتقاندا يەر تۈۋىنى كۆ-كەن ئەمەسمۇ؟ — دەپ ئىزاھلايتتۇ.

لەپەرچە مېڭىش

ھەسامىددىن سەنئەت ئۆمىكىدە ئىشلەپ يۈرگەندە ئۆمەك باشلىقى ئۇنىڭغا چوڭراق رول بەرمەي ئۇششاق لەپەرلەرگە چىقىرىپ قويۇپتۇ. بۇنىڭدىن ھەسامىددىننىڭ بەكمۇ قوسىقى كۆيۈپ يۈرۈپتۇ.

بىر كۈنى ئويۇن قويغىلى يىراق بىر يېزىغا پىيادە كېتىۋېتىپ باشلىق ھەسامىددىنغا چاخچاق قىپتۇ:

— ھەسامىددىن، ئىماندىق تۈز ماڭالمايسىز، بىردەم ئالدىغا، بىردەم كەينىگىلا دەسسەيسىزا؟

ھەسامىددىن چاققانلىق بىلەن جاۋاپ بېرىپتۇ:

— مەن ئەسلىدە تۈز ماڭاتتىم، سىز ھە دېسىلا لەپەرگە چىقىرىپ قويۇۋېرىپ مۇشۇنداق لەپەرچە مېڭىشقا ئادەتلىنىپ قاپتىمەن.

ئەپچىللىك

ھەسامىددىن سەنئەتچى ئىكەن، بىر كۈنى ئۇ سەھنىدە بوۋاي رولىنى ئوينىۋاتقاندا تۇيۇقسىزلا ياسىما ساقىلى ئۈزۈلۈپ قولىغا چىقىپتۇ. شۇ خەتەرلىك پەيتتە ھەسامىددىن

ھەرھال ئىشنى گەپ بىلەن ئوڭشاپ:

— توۋا، خالايىق كوردىڭلارمۇ، قېرىغاندا ساقالغىمۇ كۆيە چۈشىدىكەن-ھە!؟ — دەپتۇ-دە، ساقالنى يانچۇققا سېلىپ رولىنى داۋام ئەتكۈزۈۋېرىپتۇ.

يامان ئىتىمۇ بار

بىر نەچچە ئاغىنىسى بىلەن بىر يەردىن قايتىپ، ئۆز ھەرۋازىسى ئالدىغا كەلگەندە ھىسامىدىن ئۇلارنى رەسمىيەت ئۈچۈنلا ئۆيىگە تەكلىپ قىپتۇ.

— ئۆيۈڭگە كىرسەك مېھمان قىلىدىغان نىمەڭ بار ئاغىنە؟ — دەپ سوراپتۇ بىرەيلەن چاخچاق قىلىپ.

— تاۋۇز بار، ئۈزۈم بار، يۇمشاق قىنا نانمۇ بار...،

— ئاغىنىلىرىنىڭ يۇمشاپ قالغانلىغىنى كۆرگەن ھىسامىدىن دەررۇ

سوزىنى يوتكەپتۇ، — باغلاقسىز يامان ئىتمۇ بار، قورقمىساڭلار مەرھەمەت!

ئىككىنچى قول

ھەسامىدىن ئىشلەيدىغان ئىدارىنىڭ باشلىقىنىڭ ئايالى ھەر دائىم ئۆزى بىلەن تەڭلا باشلىقلىق ئىشلىتىپ، كادىرلارنى بىزار قىپتۇ.

بىر قېتىم باشلىقىنىڭ ئالدىدا بىر كىشى ھەسامىدىندىن سوراپتۇ:

— يولداش، ئىدارەڭلەرنىڭ ئىككىنچى قول باشلىقى كىمكەن؟

ھەسامىدىن قولى بىلەن باشلىق تەرەپنى كورسىتىپ:

— ئىككىنچى قول باشلىق بىزنىڭ شۇجىنىڭ ئايالى! — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ.

مېھماندوستلۇق

بىر كۈنى ھەسامىدىننىڭ ئۆيىگە ئىككى مېھمان كەپتۇ. ھەسامىدىن ئايالى ۋە ئىككى مېھمان بولۇپ تۆتەيلەن تاماق يېيىشىۋاتقاندا، مېھمانلاردىن بىرى، ئۆزى يېقىندىلا ئايلىنىپ كەلگەن يايلاقنىڭ گېپىگە چۈشۈپتۇ:

— ھەسامىدىنكا، يايلاقتىكى كىشىلەر ئاجايىپ مېھماندوست كېلىدىكەن، سىزدەك، بىزدەك بىرەر مېھمان بېرىپ قالسا، مىسالەنگە، مەن سويىدىكەنمەن بىر قوي، مۇنۇ بۇرا-

دىرىمىز سويىدىكەن بىر قوي، سىز سويىدىكەنسىز بىر قوي، بۇ ھەدىمىز سويىدىكەن بىر قوي ...

سوز شۇ يەرگە كەلگەندە ھىسامىدىن سوزنى بولۇپتۇ:

— توختاڭ ئۇكام، مەن بىر قوي سويغاندىن كېيىن بولدى-دە، ھەدىڭىز يەنە نەنىڭ قويىنى سويىدۇ؟

ئەڭ ياخشى ئىش ۋە ئەڭ يېقىملىق ئىش

رامىزان ئېپەندىنىڭ بىر ئاخشىمى تامانور ئىمام تەرەۋىدىن قايتىۋېتىپ ھىسامىدىنىدىن سوراپتۇ:

— ئوغلۇم ھىسامىدىن، بىلەمسەن، دۇنيادا ئەڭ ياخشى ئىش نىمە ۋە ئەڭ يېقىملىق ئىش نىمە؟

ھىسامىدىن ھورمەت بىلەن جاۋاپ قايتۇرۇپتۇ:

— بىلمەمدىغان تەخسىر، ئەڭ ياخشى ئىش — خەقنىڭ جانايىلىرىنى ئىپتارغا چاقىرىشى، ئەڭ يېقىملىق ئىش — ئىپتاردىن يانغاندا زولۇقا يىسىلە، دەپ ئىككى قاتلىمىنى قولتۇقلىرىغا قىستۇرۇپ قويۇشى.

زەرەتكالىقنى يوتكەش

مەھەللىدىكى يىگىتلەر ئوينىغان قاتار مەشرەپ نىۋىتى مەھەللە ئىمامىنىڭ ئۆيىگە كەپتۇ. شۇ كۈنى ئىمام بىر يەرگە كېتىپ، كەچ.ەك ئۆيىگە قايتقان ئىكەن، ئۇ دەرۋازىدىن كىرىشىگە مەشرەپتىكى مەسلەرنى نېرىقى ئۆيىگە يوتكەۋاتقان يىگىتلەرگە كوزى چۈشۈپتۇ. ھەيران بولغان ئىمام:

— ھاي - ھاي، نىمە سەراسىمە بۇ؟ — دەپ ۋاقىراپتۇ.

يىشايۋاندا سالقىنداپ ئولتۇرغان ھىسامىدىن دەررۇ يۈگۈرۈپ ئىمامىنىڭ ئالدىغا كەپتۇ - دە، ئۇنى خاتىرجەم قىلىپ:

— ھىچگەپ يوق تەخسىر، زەرەتكالىقنى يوتكەۋاتىدۇ، — دەپتۇ.

مەلۇمات

بىر مەشرەپتە ھىسامىدىننىڭ چاخچاقلىرىغا قايىل بولغان بىراۋ ئۇنىڭ مەلۇماتىنى سوراپتۇ:

— بۇرادەر، ئوقۇغانمۇسىز؟

— ئوقۇغان، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ ھىسامىدىن خاتىرجەم ھالدا.

— نەچچە يىل ئوقۇغان؟

— بىرىنچى سىنىپتا يەتتە يىل ئوقۇغان.

ھىسامىدىننىڭ گېپىگە ھەيران بولغان ھىلىقى كىشى

AltunOq

يەنە سورايتۇ:

— قايسى دەرسنى ياخشى كۆرەتتىڭىز؟

— تەنەبيۇسنى، — دەپ يەنىلا خاتىرجەم ھالدا جاۋاپ بېرىپتۇ ھەسام.

گىلەم ئۇستىسى

ھەسامىدىننىڭ خوتۇنى سوقۇشقاق ئىكەن. بىر كۈنى ھەسامىدىن گىلەمچىلىك كارخانىسىغا كېلىپ كارخانا باشلىقىدىن ئايالىنى ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشنى ئىلتىماس قىپتۇ.

— ئورۇنلاشتۇرۇشقىغۇ بولىدۇ، — دەپتۇ كارخانا باشلىقى، — ئەمما بىر شەرتى بار، ئايالىڭىز گىلەم توقۇشنى ئاز-ياز بىلەمدۇ؟

— ۋاھ، بىلمەمدىغان، — دەپتۇ ھەسامىدىن دەرھاللا، — گىلەم بۇياقتا تۇرسۇن، ئائىلىمىزنىمۇ كۈنىگە ئىككى قېتىم بۇزۇپ، ئىككى قېتىم توقۇپ چىقىدۇ.

ئەپسانىگە جاۋاپ

دائىم ئەپسانە چاخچاق قىلىدىغان بىرسى، ھەسامىدىن قاتناشقان ئولتۇرۇشتىمۇ ئەپسانە چاخچاقلار بىلەن كىشىلەرنىڭ جېنىغا تېگىپتۇ.

شۇ ئارىدا ھەسامىدىننىڭ يېنىدا ئولتۇرغان سازچى دۇتارنى سازلاشقا باشلاپتىكەن، دۇتارنىڭ قۇلىغى توختىماي ئاۋارە قىپتۇ. پەيتتىن پايدىلانغان ھېلىقى چاخچاقچى ھە-

سامىدىنغا گەپ تاشلاپتۇ:

— ھەسامىددىن، دۇتارنىڭ قۇلىقىغا بىر تۇكۇرۇپ بېرىـ
ڭا، قۇلاق توختىسۇن.

— جان دەپ تۇكۇرۇپ بېرەتتىم، — دەپتۇ ھەسامىددىن دەررۇ، — بىراق باياتىن بېرى ئەپسانە چاخچاقلارغا تۇكـۇ-
رۇۋېرىپ، زادىلا تۇكۇرۇگۇم قالمىدى.

ئىشەك ۋە تەخەي

باشقىلارنى كەمسىتىشنىلا ياخشى كورىدىغان بىر مەنـ
مەنچى كىشى ھەسامىددىن بىلەن كوچىدا بىللە كېتىۋېتىپ ئۇنى زاڭلىق قىلماقچى بوپتۇ:

— ھەسامىددىن، تەخەيدەك ماڭماي تۈز ماڭساڭلار بولامدۇ؟

ھەسامىددىن دەررۇ جاۋاپ بېرىپتۇ:

— سىزگە ئەگىشىپ ماڭغاندىن كېيىن تەخەيدەك ماڭـ
ماي نىمە ئىلاجىم بار؟

پوچىلىق

مەھەللىدىكى بىر ماختانچاق كىشى ھەسامىددىنغا دارـ
ىمىپ بۇ ئېيتىپتۇ:

— ياھ، ياھ! بايىلا ئويدە كېلىشتۈرۈپ بولۇپ يەپتىكەنـ
مەن، مەيدەمنى خويما بىرارام قىلىۋاتىدۇ دىسە......

— راست دەيسىز، — دەپتۇ ئۇنىڭ بورىدىن غىجىغى

كەلگەن ھەسامىددىن، — ئايدا، يىلدا بىرەر قېتىم يىگەچكە شۇنداق قىلىدۇ. بىزدەك كۈندىلا پولۇ يەپ تۇرسىڭىز ھېچ قانداق بولمايتتىڭىز

„زوگزايۇپ"

بازاردا كېتىۋاتقان ھەسامىددىننى كاۋاپدان ئالدىدا ئېچىشمەك قىلىپ ئولتۇرغان سولەتلىك ئۈچ مەس توختىتىپتۇ. شۇ ئاردا قاتناش ساقچىسى ئۇلارنى يول تۈۋىسىدىن چەتكە چىقىپ ئولتۇرۇشقا بىر نەچچە قېتىم دەۋەت قىپتۇ. مەسلەر گەپ ئاڭلىمىغاندىن كېيىن ساقچى ئۇلارنىڭ يېنىغا كەپتۇ-دە، ھەر بىرىنىڭ ئىسمىنى سوراشقا باشلاپتۇ:

— مۇسايۇپ،

— دەپتۇ چوڭ سۆيەت مەسلەردىن بىرى گېدەيگەن ھالدا ئۆزىنى تونۇشتۇرۇپ.

— نۇرتايۇپ،

— دەپتۇ ئىككىنچىسى.

— مىرزايۇپ،

— دەپتۇ ئۈچىنچىسى.

سورۇنغا ئەمەدلا قېتىلىپ، زوڭزىيىپ ئولتۇرغان پېتى بىر زىخ كاۋاپنى يەۋاتقان ھىسامىدىن ھەلقى ئۇچەيلەندىنەمۇ ئاشۇرۇپ گىمدەيگىنىچە ئۆزىنى تونۇشتۇرۇپتۇ:

— مېنىڭ بەھىلەم زوڭزايۇپ.

ئۇشكەمەكمىن دەپتىمەن

بىر مەھەل يىگىتلەرنىڭ «ۋەيىت» دەپ كۈلىدىغان كۈلكىسى ئەۋج ئاپتۇ. كوپچىلىك قاتاردا ھىسامىدىنمۇ بۇ كۈلكىدىن بىزار بوپتۇ. بىر كۈنى كوچىدا بىرنەچچە يىگىتنىڭ خۇددى شۇنداق كۈلۈشىپ كېتىۋاتقىنىنى كورگەن ھىسامىدىن ئۇزۇن شىۋىق ئاپتۇ-دە، يىگىتلەرنىڭ ئارقىسىدىن «چەك-چەك» دەپ ھەيدىگىلى تۇرۇپتۇ. يىگىتلەر بۇ ئەھۋالدىن ھەيران بولۇشۇپتۇ.

— ھىسامىدىنكا، نىمە بولدىڭىز؟ — دەپتۇ ئۇلاردىن بىرى.

— ھە، سىلەرمىدىڭلار! — دەپتۇ ھىسامىدىن خۇددى ئۇلارنى ئەمدىلا كورگەندەك. — مەن تېخى مەرەشلىرىڭلارنى ئاڭلاپ ئۇغلىغىدىن ئايرىلغان ئۇشكىلەرمىكىن دەپتىمەن.

ئايلىنىپ بېرىپ تېگىش

ھىسامىدىن ئاغىنىلىرىگە مەرگەنلىگىدىن ماختىنىپ بېرىپتۇ:

— تۈنۈگۈنكى قارىغا ئېتىش مەشىقىدە بەش ئاتاردا،

ئۈچ پاي ئوقنى قالتىس ئېتىۋەتتىم - دە!

— قانداق تەگدى؟ — دەپ سوراپتۇ بىر ئاغىنىسى.

— بىرىنچى پاي دەل جايىغا تەگدى، ئىككىنچىسىمۇ سەل تۆۋەنرەككە تەگدى، ئۈچىنچىسى ....، — ھەسامىددىن بىردىنلا جىمىپ قاپتۇ.

— خوش ئۈچىنچىسىچۇ؟

ھەسامىددىن ئويلاپ تۇرۇپ:

— ئايلىنىپ بېرىپ ئۇمۇ تەگدى، — دەپتۇ.

قالغان ئوتتۇز ئۈچى

بىر دوستى يەنە ھەسامىددىننى يولدا توسۇۋېلىپ ئۇنىڭ بىلەن بىر مۇشلىشىدىغانلىقىنى ئېيتىپتۇ، ھەسامقانچە ياخشى گەپ قىلسىمۇ پايدىسى بولماپتۇ.

— خوپ مەيلى، — دەپتۇ ئەخىر ھەسامىددىن، — قېنى ئەمىسە قانداقچە مۇشلىشىمىز؟

— بىزنىڭ يۇرتتا، — دەپتۇ دوستى، — يېيىشىمىز بەتتە بولىدۇ، ئۇرۇشىمىز يەتتە بولىدۇ، شۇنداق مۇشلىشىمىز.

— بەك ياخشى، — دەپتۇ ھەسامىددىنمۇ تەمتىرىمەي، — بىزنىڭ يۇرتتا يېيىشىمىز تۆرت، ئۇرۇشىمىز قىرىق. يەتتىگە يەتتىسى كەتسە، قالغان ئوتتۇز ئۈچىگە پەشمەتىڭلارنى گورۇڭگە قويامسىلەر؟

دوستىنىڭ زۇۋانى تۇتۇلۇپتۇ.

غالتەك بۇيرۇتۇش

گۇيخۇا يىلانى مۇقىم بولمىغاچقا بەش يىلدا ئۈچ قېتىم

ئۆي چىقىشقا مەجبۇر بولغان ھەسامىدىن نۇرغۇن يولغا ئىلـ
تىماس يېزىپ داۋدى شۇجىسىغا ئېلىپ بېرىپتۇ.

—بۇنچە پۇلنى نېمە قىلماقچىسىز؟ — دەپ سوراپتۇ شۇجى.

—ئۈچ ئېغىز ئۆي پاتقىدەك غالتەك ياساتماقچىمەن، — دەپـ
تۇ ھەسامىدىن جىددىي ھالدا.

—مۇنچە چوڭ غالتەكنى نېمە قىلىسىز؟ — دەپتۇ شۇجى.

—سالغان ئۆيۈم ھەممىسىلا گۈيخۇاغا توغرا كەلمەي، تولا ئۆي
چىقىپ ھاردىم، — دەپتۇ ھەسامىدىن. — ئەمدىكى ئۆينى ئاشۇ
غالتەككىلا سالاي دەيمەن. گۈيخۇاغا تاقىشىپ قالغىدەك بولسا
دەرھال يۆتكەپ ئەكىتىمەن.

ئېڭىشسىڭىز

ھەسامىدىن بازاردا سېتىقچىلىق قىلىپ يۈرگەندە، بىر
خېرىدار ئۇنىڭ قولىدىكى چاپاننى ئېلىپ كۆرۈپتۇ ۋە ھەدەپ
چاپاندىن ئەيىب تېپىشقا تىرىشىپتۇ:

— ئۇكا، چاپان كەڭرەكمۇ، نېمە؟

— تازا دەل كەلدى، ئېلىڭ، — دەپتۇ كۆزىتىپ تۇرغانلار.

— بېشى چاتاغراق ئوخشايدۇ، — خېرىدار چوڭقۇر ئېڭىشىپـ
تۇ، — مانا، مانا، دېمىدىممۇ، بېشى قاچىدىكەن ئەمەسمۇ؟

— قىزىقكەنسىز ئاكا، — دەپتۇ چىڭگىز خېرىدارغا ئىچى پۇشـ
قان ھەسام، — ئەلۋەتتە ئۇنداق ئېڭىشسىڭىز، ئىتمۇ قاچىدۇ.

يېرىم ۋە پۈتۈن دۆلەت

باشقىلارنىڭ ھەققىنى يەپ ئۇيالمايدىغان يالغانچى بىر

ئوقەتچى كۆنلەرنىڭ بىرىدە ھىسامىددىن بىلەن مال — دۆلەت
ھەققىدە پاراڭلىشىپ قاپتۇ.

— ئېيتىڭا ھىسامجان، پۈتۈن دۆلەت دېگەن قانداق
بولىدۇ؟ يېرىم دۆلەت دېگەن قانداق بولىدۇ؟

گەپكە پەيت كەلگىنىنى سەزگەن ھىسامىددىن دەرھال جا-
ۋاپ بېرىپتۇ:

— قىلىنلىق يېرىم دۆلەت، ئۆزۈڭگە يالغانچىلىق قېتىلسا،
پۈتۈن دۆلەت بولىدۇ.

ئىچىدىكىسى

مەدەنىيەت ئىنقىلابىدا تەشۋىقات ئۆيىدىكىلەر ھىسامى-
ددىندىن مەلۇم بىر ئاغىنىسىنىڭ مەسىلىسىنى كۆپ قېتىم سۈرۈش-
تۈرسىمۇ ھىسام «ھېچنەرسە بىلمەيمەن» دەپ تۇرۇۋاپتۇ.

بىر كۈنى كادىرلاردىن بىرى ئۇنى چاقىرتىپ ئۇزاق
ئىدىيىۋى خىزمەت ئىشلەپ ئاندىن يەنە ھېلىقى ئاغىنىسىنىڭ
مەسىلىلىرىدىن بىلگىنىنى پاش قىلىشقا زورلاپتۇ.

— زادى نېمىسىنى دەيسىز؟ — دەپ سوراپتۇ ھىسامىددىن
چۈشەنمىگەندەك.

— ئاغىنەڭنىڭ ئىچىدىكىنى، دەيمەن، — دەپتۇ كادىر
يېقىنراق ئولتۇرۇپ.

— ھە ئەمدى بىلدىم، — دەپتۇ ھىسامىددىن، راستىنى ئېيتسام
مەن ئۇنى كۆرگىنىمدە، ئىچىدە تېرە پىنجەك بار ئىكەن.

جىنلارمۇ قورقىدۇ

چاچلىرىنى پاخپايتىپ، غەلىتە كىيىنىپ يۈرىدىغان يا-

سانچۇق بىر ئايال، كەچكى يىغىندىن قايتقاندا، ھەسامىددىنغا دەيتۇ:

— ھەسامكا، ئايرىدىپ قويۇڭلا، يولدا قورقىمەن.

— نىمىدىن قورقىسىز؟

— جىندىن.

ھەسامىددىن جاۋاپ بىرىدىتۇ:

— ھېچۋەقەسى يوق، ئۇكام، كىتەۋىرىڭ. مۇشۇ ئەيتەگىزدىن جىنلارمۇ قورقۇپ قېچىپ كىتىشىدۇ.

تەتۈر قوزۇق

ھەسامىددىن ئىشلەپچىقىرىش دۆيىدە ئىشلەپ يۈرگەن. مەزگىللەردە دادىسىنىڭ "بالام، ئازراق يەر ئېچىپ قوي، يەر دىگەن ئالتۇن قوزۇق" دىگەن مەسلىھەتى بويىچە، تاشلاندۇق شورتاڭدىن كىچىككىنە يەر ئۆزلەشتۈرۈپ، سەي — يەي تېرىپ يۈرگەن ئىكەن. "4 كىشىلىك گۇرۇھ" نىڭ ۋاقتىدا ئۇنى "كاپىتالىزىمنىڭ بېيىش يولىدا ماڭغان" دەپ چوڭ يىغىندا يەپەن قىپتۇ. يىغىندىن كىيىن ھەسامىددىن شەھەرگە دادىسىنىڭ يېنىغا كىرىپتىكەن، ھەسامىنىڭ پەرىشان ھالىنى كۆرگەن دادىسى سوراپتۇ:

— نىمە بولدۇڭ بالام، بىرەر كېلىشمەسلىك بولدىمۇ؟

— نىمە بولاتتى، — دەيتۇ ھەسامىددىن، — يەر دىگەن ئالتۇن قوزۇق، ئالتۇن قوزۇقلا دەيتتىڭ، مانا ئەمدى تەتۈر قوزۇق چىقىپ قالدى، ئەمەسمۇ!

سىم سىم قاتتىق

ھەسامىددىن تالادىن كىرگەن ئاغىنىسىدىن سوراپتۇ:

— يامغۇر قاتتىق يېغىۋاتامدۇ ياكى سىم — سىممۇ؟

ئاغىنىسى تۇرۇپ كېتىپ:

— نېمە دېسەم بولار، ئەيتاۋۇر قاتتىقمۇ ئەمەس، سىم — سىممۇ ئەمەس يېغىۋاتىدىغۇ، — دەپتۇ.

ھەسامىددىن ئاغىنىسىگە كايىغاندەك دەپتۇ:

— گەپنى سوزماي سىم سىم قاتتىق دىسەڭ بولمىدىمۇ!

سۇ بىلەن كېتەي

تونۇشلىرىغا ئارتۇق نومۇر يېزىپ بەرگىنى ئۈچۈن ھەسامىددىن دۈينىڭ نومۇر خاتىرلىگۈچىسىنى يىغىندا تەنقىت قىلغان ئىكەن، يىغىندىن قايتقاندا سەبرا مىجەز نومۇر خاتىرلىگۈچى ئۇنى ئۆستەڭنىڭ كىرۋىكىدە توسىۋاپتۇ، ھەسامىددىننىڭ ياخشى گەپلىرىگە قارىماي، ئۇنىڭغا مۇش تەڭلەپ:

— بۈگۈن قولۇمدىن ئامان قۇتۇلۇپ كەتكىنىڭنى كۆرەي، — دەپتۇ.

كەينىگە داجىغان ھەسامىددىن، بايقىماي ئۆستەڭگە يىقىلىپ چۈشۈپتۇ ۋە دەرھال جىدەلنى چاخچاق بىلەن يېپىپتۇ:

— يول بىلەن كەتكىلى بولمايدىغان ئوخشايدۇ، مەيلى سۇ بىلەن كېتەي.

چىنىقىش

ھەسامىدىننى گەيتە چۈشۈرەلمىگەن بىر تۈركۈم ياشلار ئۇنى جىملىق يۈزىگە ئېلىپ چىقىپ بىر ” چۈشۈرۈش „ نى مەسلىھەتلىشىپتۇ.

يېرىم يولغا بارغاندا، يىگىتلەر ھارۋىنى توختىتىپ ئەدەيكە چۈشۈپتۇ، ھەسامىدىن ئەمدىلا ھارۋىدىن چۈشۈشىگە، باشقىلار سەكرەپ ھارۋىغا چىقىشىپ، ئاتنى چاپتۇرۇپ ھارۋىنى ئېلىپ قېچىپتۇ. ھارۋىنىڭ سۈرئىتىنى بىر تىزلىتىپ، بىر ئاستىلىتىپ، مەنزىلگە يەتكىچە ھەسامىدىننى پىيادە قويۇپتۇ. كېيىن ھەسا-مىدىنغا چاخچاق قىلىپ، ” ھەسامكا، بۈگۈن ئۆزۈڭغا يۈگۈرۈشتە بىر چېنىقىۋالدىڭىز-دە „ دەپ كۈلۈشۈپتۇ.

شۇ كېچىسى، ئۆرۈك سەيلىسى ۋە مەشرەپتىن چارچىغان يىگىتلەر، ئۆرۈكلۈك باغدىلا ئۇخلاپتۇ. پەيتنى كۈتكەن ھە-سامىدىن ئۇلارنىڭ كىيىملىرىنى يىغىشتۇرۇپ، خوشنا ھويلىدى-كى لاپاسنىڭ گىرۋىكىدىن ساڭگىلىتىپ ئېسىپ قويۇپ، شوتىنى ئۆگزىگە تاشلىۋېتىپتۇ.

ئەتىسى ۋاقچە ئويغانغان يىگىتلەر ئۆز كىيىملىرىنى لاپاسنىڭ قىرغىقىدا كۆرۈپتۇ، ئۇلار بۇ ھەسامنىڭ ئۆچ ئې-لىشى ئىكەنلىكىنى پەملىگەن بولسىمۇ، ئارتۇقچە گەپ قىلماي، نۆۋەت بىلەن سەكرىشىپ كىيىمىنى ئالماق بولۇپتۇ. بىراق ھېچ-قايسىسى كىيىمىنى ئالالمىغاندىن كېيىن، ھەسامىدىنغا دوق قىلىشىپتۇ:

— ھەسامكا، شۇمۇ قىلىق بولدىمۇ؟

ھەسامىدىن خاتىرجەم جاۋاپ بېرىپتۇ:

AltunOq

— ھېچۋەقەسى يوق، مەن كىيىم بىلەن ئۇزۇنغا يۈگۈر-
سەم، سىلەر تۇرسىڭىز بىلەن ئىگىزگە سەكرەپ چىنىقىۋال-
دىغان بولدۇڭلار.

جەننەت ۋە دوزاق

بىر كىشى ھەسامىددىنغا چاقچاق قىلىپ سوراپتۇ:

— ھەسامىددىن، سىز ئۆلسىڭىز جەننەتكە كىرەرسىزمۇ، دوزاققىمۇ؟

ھەسامىددىن جاۋاپ بېرىپتۇ:

— ئەمدى بىز قول ئىلكىمىزدە يوقراق ئادەم بولغان-دىكىن، يازدا جەننەتتە تۇرۇپ، قىشنى دوزاقتا ئۆتكۈزىمىزدە!

گوش قىسچىلىغىنىڭ سەۋدۇى

ھەسامىددىن مەلۇم بىر ناھىيىگە بارغاندا بىر نەچچە يەردە قوشقار سوقۇشتۇرغانىنى كۆرۈپتۇ. بازارنى ئايلىنىپ يۈر-گەندە، بىر تونۇشى ئۇنىڭغا ھال ئېيتىپتۇ:

— بۇ يەرنىڭ ھەممە يېرى ياخشى، بىراق ئۇقالمىدۇق، نېمە ئۈچۈندۇر گوش قىس.

— شۇنىمۇ ئۇقالمىدىڭىزمۇ؟ — دەپتۇ ھەسامىددىن، بۇ يەردە قوينى سويماي سوقۇشتۇرۇپ ئوينايدىكەن ئەمەسمۇ؟

مەندەك ماگالىساڭ ئىچ

بىر كۈنى ھەسامىددىننىڭ ئېشىكىنى كوپ شاگخو قىلىدىغان

بەش ـ ئالتە ئاغىنىسى ھاراق ئىچىپ جامائەت تەرتىۋىنى بۇزغىنى ئۈچۈن ساقچىغا كىرىپ قاپتۇ.

— ماۋۇنى قويۇۋېتىڭلار، — دەپتۇ مەسلەرنى قاتار تۇرغۇزۇپ تەكشۈرۈۋاتقان بولۇم باشلىقى ھەسامىددىننى تونۇپ قېلىپ، — بۇ ئۆزى شۇنداق ماڭىدىغان نەرسە، قالغانلىرىنى ئۈچ كۈن ئىشلىتىڭلار.

ئۈچ كۈن ئوبدان تەربىيە ئېلىپ چىققان ھېلىقى ئاغىنىلىرى كوچىدا ھەسامنى كۆرۈپ قېلىپ، تەنە قىپتۇ:

— ئاداش، سىلەرمۇ بىزدىن كەم ئىچمىگەن، ئەمما سىلەر قۇتۇلدۇڭلار، بىز تۇتۇلدۇق.

ھەسامىددىن كۈلۈپ جاۋاپ بېرىپتۇ:

— ئاغىنىلەر، سەنلەرمۇ مەندەك ماڭالىساڭ ئىچىش، بولمىسا بۇنداق ئۈچ كۈندىن تالاي قېتىم ئىشلەيسەن تېخى!

ئون بىرگە ئۇنۇمايۋاتسا

مەھەللە ئىمامى ھەسامىددىننى سىناپ كۆرمەك ئۈچۈن ئۇنىڭدىن سورىدى:

— ئوغلۇم ھەسامىددىن، تاھارەتتە پەرىز نەچچە؟

— ئون بىر، — دېدى ھەسامىددىن تەۋەككۈلگە.

— دۇرۇس ئەمەس! — ئىمام قاپىقىنى تۈردى.

— بەش دېمەمسىز ھەسامكا، — دەپ ئۆگەتتى ھەسامىددىننىڭ يېنىدا تۇرغان بىر بالا پىچىرلاپ.

ھەسامىددىن بېشىنى چايقىدى.

— نېمە دەيدۇ، ئون بىرگە ئۇنۇمايۋاتسا، بەشكە ئۇنۇمامدۇ؟

نەق پۇل ۋە نەق تىل

ھېسامىددىن شەھەر گۆشىسىدىن ناھىيىگە ئالمىشىپ بېرىپ، بىرىنچى يىلىلا خېلى پۇلغا ئىشلەپتۇ. بىراق دۆيجاڭ پۇل يوق، دەپ باھانە كورسىتىپ ئۇزۇنغىچە ئۇنىڭ پۇلىنى بەرمەپتۇ، بىر قېتىم ھېسامىددىن تەخسىماتتا ئاشقان پۇلغا ئىلتىماس يېزىپ كەلسە، دۆيجاڭنىڭ غەزىۋى تۇتۇپ ئۇنىڭغا كايىپ كېتىپتۇ.

ھېسامىددىنمۇ بوش كەلمەي، جاۋاپ قايتۇرۇپتۇ:

— بەللى ئاغىنە، بەللى، بەرمىگەن پۇلۇڭغا مۇنچىۋالا تىللايسەن، نەق پۇل بېرىپ تۇرغان شەھەردىكى دۆيجىڭىم ھېلىمۇ ئۇرمايتىكەن.

چەتئەلچە تىللىما

ھېسامىددىن خوتۇنىنىڭ ئۇرۇشقاقلىقى ۋە ياسانچۇقلىقىدىن خوشنىسىغا شىكايەت قىلىپ بېرىپتۇ. شىكايەتنى ئاڭلىغان خوشنىسى ھېسامىددىنغا ئىچ ئاغرىتىپ دەپتۇ:

— خەپ، بۇدا شۇنداق قىلسا مېنىلا چاقىر، سۇۋالۇچنى بارغۇ...

— ئاستاراق، ئاداش، — دەپتۇ ھېسامىددىن خوشنىسىنىڭ كېپىنى بولۇپ.

— ھە، نېمە؟ — ھەيران بوپتۇ خوشنىسى.

— چەتئەلچە تىللىما، — دەپ چۈشەندۈرۈپتۇ ھېسام، —

خوتۇن ئاڭلاپ قالسا، تېخمۇ ھەددىدىن ئېشىۋالىدۇ.

يارنىڭ لېۋى

ھىسامىددىن تۇرۇۋاتقان ئىشلەپچىقىرىش دۈيىنىڭ دۈيـ
جاڭى ھەر يىلى دىگۈدەك كوللىكتىپ مۈلكىنى بۇزۇپ - چېـ
چىپ، چوڭ يەپ، چوڭ ئىچىدىكەن، يىل ئاخىرىدىكى تەنـ
قىتتە «مەن كەم ئەقىللىق قىلىپ، خاتالىق ئۆتكۈزدۈم، كۆيـ
چىلىك ياردەم قىلىپ يارنىڭ لېۋىدىن قايتۇرۇپ ئەكەلـ
دىڭلار، رەخمەت سىلەرگە» دىگەنئەك سۆزلەر بىلەن ئېغىز
ياغلىمىلىق قىلىپ ئۆتكەلدىن ئۆتۈۋالىدىكەن — دە، يەنە قىلـ
غىلىقىنى قىلىۋىدىكەن.

بىر قېتىملىق تەنقىت يىغىنىدا دۈيجاڭ يەنە كونا ھۈـ
نىرىنى ئىشقا سېلىپ:

— ئەمدى كۆيچىلىك مەن سىلەرنىڭ پىكىرىڭلارنى ئالـ
ماي يارنىڭ لېۋىگە... — دىيىشىگە،

— توختاپ تۇرۇڭا دۈيجاڭ، — دەپتۇ ئۇنىڭ گېپىنى بوـ
لۇپ ھىسامىددىن، — بىزنىڭ ۋاقتىمىز ھەر يىلى سىزنى يارـ
نىڭ لېۋىدىن قايتۇرۇپ كېلىش بىلەن ئۆتىۋەرمىسۇن، ياخـ
شىسى، دۈيجاڭلىقنى باشقا بىرسىگە بېرىۋېتىپ، ئۆزىڭىز يارـ
نىڭ لېۋىگە ئۆي سېلىۋېلىڭ.

ھىسامىنىڭ سۆزى ھەممە ئەزالارنى كۈلدۈرۈپتۇ، دۈيـ
جاڭنىمۇ قايىل قىپتۇ.

„كۆپسەمدىڭ“ دىن بىر كىلـو

تاتلىق — تورۇم ئالغىلى ماگىزىنغا كىرگەن ھىسامىددىن

بىرەر سائەتچە سودا قىلالمىدى، پىركازچىك قىزئۇنىڭ جۇرىشىغىمۇ قۇلاق سالماي باشقا ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولۇپ يۈردىتتى.

— ھەي ئۇكام، مۇنۇ يىچىنىدىن بىر كىلو بېرىۋەتسىڭىزچۇ دەيمەن! — ئاخىرقى قېتىمدا ھىسامىدىن جىلى بولۇۋراق چاقىردى.

پىركازچىك قىز يەنىلا بىپەرۋالىق بىلەن جاۋۇلىدىدى:

— كوپىسىمەڭ دىدىمغۇ!

ھىسامىدىن جەھلى چىققان ھالدا دىدى:

— مەيلى بولمىسا شۇ «كوپىسىمەڭ» دىن بولسىمۇ بىر كىلو تارتىڭچۇ، قۇرۇق كەتمەي.

سوغنىڭ ئەڭ چېكى

ئىنتايىن قوپال ۋە تېردىككەك باشلىقتىن ئىدارە كادىرلىرى بەكمۇ تويۇپتۇ. بىر كۈنى باشلىق ۋە بىر نەچچە كادىرلار كوچىدا بىر يەرگە كېتىۋېتىپ، بىر كادىر ھىسامىدىنغا، بۇگۈنكى سوغدىن شىكايەت قىپتۇ.

— ھىسامىدىن، سوغنىڭ ئەڭ چېكى بۇگۈنكىدىن ئاشماس دەيمەن.

— يوقسۇ، — دەرھال ئېتىرازبىلدۈرۈپتۇ ھىسامىدىن، — سوغنىڭ ئەڭ چېكى بىزنىڭ باشلىقتىن ئاشمايدۇ.

بىز بارمچە ...

بىر ساتراچ ھىسامىدىننىڭ چاچ - ساقىلىنى ئېلىۋې-

AltunOq

تىپ، ئۆز كەسپىنى ماختاپتۇ:
— ئۇكا، مەن سىزگە ئېيتسام، ساتراچلىق دېگەن ھا-
ھاندىكى ھۈنەرنىڭ پادىشاسى جۇمۇ. ساتراچ بولغان ئادەم

ئۆلگەندە ئۇدۇل جەن-
نەتكە كىرەرمىش!
ساتراچنىڭ گال
ئۇستىردا جان قىي-
يىنىشىغا لېۋىنى چىش-
لەپ چىداپ ئولتۇر-
غان ھەسامىدىن جاۋا-
بەن ئېيتىپتۇ:
— بەللى ئۇس-
تام، ئەمما بىز بار-
غىچە جەننەت ساتىراچ بىلەن توشۇپ كېتىپ تالادا قال-
دىكەنمىز — دە...

قايسىنى ماختاشنى بىلەلمەيۋاتىمەن

قەلىمى گاللراق بىر شائىر ھەسامىدىننى ئۆيىگە چاقى-
رىپ ئاپىرىپ ئەللىكتەك تەمسىز شېئىرىنى ئوقۇپ بېرىپ،
كىدەيگەن ھالەتتە ھەسامىدىندىن سوراپتۇ:
— ھەسامىدىن، شېئىرلىرىمنىڭ ئىچىدە سىزگە ئەڭ يا-
رىغىنى قايسى، دەپ بېقىڭا قېنى؟
ھەسامىدىن ئۇزاققىچە كەپ قىلماي ئولتۇرۇپ قاپتۇ.
— ئولتۇرۇپ كەتتىڭىزغۇ؟ — دەپتۇ ئاخىر شائىر، —

ياكى ياخشى بولماپتىمۇ ؟

— ياقەي، — دەپتۇ شۇ سوئالنى كۇتۇپ تۇرغان ھەسامىدىن، — شەھەرلىرىمىزنىڭ ھەممىسى ئوخشاشلا بولغاچقا قايسىسىنى ماختاپ، قايسىنى قويۇشۇمنى بىلەلمەيۋاتىمەن.

تاماشا

ھەسامىدىن ئۇرۇمچىدە بارغىنىدا بىر نەچچە ئاغىنىسى ئۇنى بازار ئايلاندۇرىمىز، دەپ كوچىغا ئېلىپ چىقىپتۇ. ئاغىنىلىرى خېلىغىچە كوچىمۇ - كوچا ئايلاندۇرۇپتۇ - يۇ، ھېچقايسىسى ئۇنىڭ قوسىقىدىن خەۋەر ئالماپتۇ. شۇ چاغدا ھېلىقى ئاغىنىلىرىدىن بىرى ئۇنىڭدىن سوراپتۇ:

— قانداغراق ئاغىنە، تاماشا جايىدا بولۇۋاتقاندۇ؟

— چاتاق يوق، — دەپتۇ ھەسامىدىن دەررۇ، — ئاغىنىلەر سەر خىل، قىلىشىمىز تاماشا، يېيىشىمىز ھاۋا.

١

ھەساممىددىننىڭ ئىلغار قاسساپ سايلىشى

بىر قېتىم ھەساممىددىن ئىشلەيدىغان يېمەكلىكلەر شىركىتىدە ئىلغار قاسساپلارنى سايلاش يىغىنى ئېچىلغانىدى. ھەساممىددىن يىكىر بايان قىپتۇ:

— مېنىڭچە ھېزىم قاسساپ "3 تە يېرىمشى" قاسساپ بولۇشقا لايىق.

— قېنى، ھېزىم قاسساپنىڭ بۇ جەھەتتىكى ئالاھىدىلىگىنى ساناپ كورسىتىڭچۇ؟ — دەپتۇ يىغىن باشقۇرغۇچى.

ھەساممىددىن بىر - بىرلەپ ساناشقا باشلاپتۇ:

— بىرىنچى، ھېزىم قاسساپ خېرىدارنى كوپ ساقلات-

مايدۇ، ئەگەر ئۇ خېرىدار تونۇش - بىلىشلا بولسا؛ ئىككىنـ
چى ئالاھىدىلىكى، كەسىپكە ماھىر، يەنى بىر قىرىنى بىر يېـ
رىم قوي قىلىپ ساتالايدۇ. ئۈچىنچى ئالاھىدىلىكى، ئۇ داـ
ئىم خېرىدارنى ئاسرايدۇ. يەنى يۈرەك كېسىلى پەيدا قىلىـ
مىسۇن دەپ سېمىز گوشنى ھەرگىز ئاممىغا بەرمەي ئۆزى
بىر تەرەپ قىلىدۇ. مانا بۇ ھېچكىمدە يوق 3 شەرت ئەمەـ
مەسمۇ؟

ئوبدان مەسلىھەت

ھېسامىدىنىنىڭ خوتۇنى جىلىخور ئايال بولۇپ ھەدىسىلا
سوقۇشۇپ، ياقىسىغا ئېسىلىدىكەن.
بىر كۈنى ئايالى ھېسامىدىنغا كوينەك تىكىپ بەرمەك
بولۇپ، ئۇنىڭ بويى، يېڭىنى ئۆلچەشكە باشلاپتۇ. ئۆلچەش
بويىنىغا كەلگەندە، ھېسامىدىن دەررۇ ئۆزىنى قاچۇرۇپتۇ.
— بولدى خوتۇن، ياقىنى ئۆلچەپ ئاۋارە بولما.
— ھوي نېمىشقا ؟ — ھەيران بوپتۇ خوتۇنى.
— ياقىسىنى خالىغانچە كىچىك تىكىۋەر، — دەپتۇ ھېـ
سامىدىن پەرۋاسىزلا، — ئىككىلا قېتىم سوقۇشساق سوزۇپ
جايىغا كەلتۈرۈپ قويىسەن.

,,ھايىت،، دەپ قويدۇم

ھېسامىدىنىنىڭ تۇققانلىرىدىن بىرسى ۋاپات بولغاندا،
ھېسامىدىنمۇ ھازىدارلار قاتارى ئاق باغلاپ، جىنازىنىڭ ئالـ

دىدا مېڭىپتۇ. ئۇ ئەترايقا قارىماي يىغلاپ مېڭىۋېرىپ، باش-
قىلاردىن ئۇزاپ كېتىپتۇ ۋە دۈچ كەلگەن بىر كوچىغا بۇرۇلۇپتۇ،
خېلى مېڭىپ قارىسا، بۇ بىر خالتا كوچا ئىكەن. ھەسامىدىن
دەررۇ كەينىگە قايتىپ، ھاسىراپ يۈگۈرگىنىچە، جىنازىغا يې-
تىشىۋاپتۇ — دە، قايتا يىغا باشلاپتۇ، شۇ پەيتتە:

— ھازىردا تۇرۇپ نەگە يوقالدىڭ؟ — دەپتۇ تۇققان-
لاردىن بىرسى.

— يوقالمىدىم، — دەپتۇ ھەسامىدىن يىغىدىن توختى-
ماي، — ئاۋۇ مەھەللىدىكى مۇسىبەتتىن خەۋەرسىز تۇققانلار-
نى «ھايت» دەپ قويۇپ كەلدىم.

كەكلىك ئوۋلاش

بىر كۈنى ھەسامىدىن ياش يىگىتلەرگە ئوزىنىڭ ئوۋغا
چىققىنى ھەققىدە ماختىنىپتۇ:

— بايتوقايغا ئوۋغا چىققان ئىدىم، قوشئاتارنى بەتلى-
دىمدە، چوپلۇك ئارىسى بىلەن سىلجىپ كەكلىك بار جاي-
غا يەتتىم. قارىسام تۆزلەڭدە كەكلىك دىگىنىڭ يېيىلىپ دان-
لاپ يۈرۈشۈپتۇ. چەت-چېتىگە چالما ئېتىپ جىمى كەكلىك-
نى بىر يەرگە يىغدىم — دە، «گۇملا» سالدىم ... ، — ھەسا-
مىدىن سوزلەۋېتىپ يىگىتلەرنىڭ ئىشەنمەي كۈلۈشۈۋاتقىنىنى
بايقاپتۇ — دە، دەررۇ گېپىنى ئوڭشاپ، — «گۇملا» قىلغان
ئاۋازنى ئاڭلاپ ھەممە كەكلىك موكلا ياتتى، ئوق كەكلىك-
لەرنىڭ ئۈستىدىن ۋىڭڭىدە ئوتۇپ كەتتى ... شۇنداق قى-
لىپ ئوۋدىن قۇرۇق قول قايتتىم، — دەپ ھېكايىسىنى تۈگىتىپتۇ.

AltunOq

قوڭغۇرىقى جىرىڭلىمىغان بىلەن

ھەسامىددىن بازاردا ئايلىنىپ يۈرۈپ بىر ۋەلسىپىت سودىسىغا دۇچ كېلىپ قاپتۇ. دەللال جىقراق چاي پۇلى ئېلىش نىيىتىدە كۆزىراپ كەتكەن ۋەلسىپىتنى يالغاندىن ماختاشقا باشلاپتۇ. ئالغۇچى ۋەلسىپىتنىڭ قوڭغۇرىقىنى ئۇرۇپ كۆرۈپ:

— قوڭغۇرىقى جىرىڭلىمايدىكەنغۇ؟ — دەپ سوراپتۇ.

شالاخشىپ كەتكەن ۋەلسىپىتنى قىممەت باھادا ساتماقچى بولغان دەللالغا غەزەپلىنىپ تۇرغان ھەسامىددىن گەپكە ئارىلىشىپ:

— ئۇبدانراق قاراڭ ئاكا، — دەپتۇ ئالغۇچىغا، — قوڭغۇرىقى جىرىڭلىمىغان بىلەن باشقا يېرى جىرىڭلاپ تۇرمامدۇ.

ئىشەك — ھارۋا سېتىش

ھەسامىددىن ئۆزى ئىشلىتىپ يۈرگەن ئىشەك ھارۋىسىنى ساتماقچى بولۇپ بازارغا ئاپىرىپتۇ. بىر ئالغۇچى ئىشەك — ھارۋىنى ئەرزەن ئېلىۋېلىشنىڭ قازىنىنى ئېسىپ، «ھارۋاڭنىڭ ئىچ كامىرى كونا ئوخشايدۇ» — دەپتۇ.

ھەسامىددىن دەررۇ چاقنى چۈۋۈپ كۆرسىتىپتۇ. چاقتىن قۇسۇر چىقىرالمىغان ئالغۇچى يەنە باھانە كۆرسىتىپتۇ:

— ھارۋاڭ ياخشى بولغان بىلەن، ئىشىكىڭ ياچارتۇرمامدۇ.

— سودىنى قىلىۋېرىڭ، — دەيتۇ ھىسامىددىن، — خالىسىڭىز ئىشەكنىمۇ چۈۋۈپ كۆرسىتىمەن.

قەي دورىسى

بىراۋ ھىسامىددىندىن سوراپتۇ:

— مىجەزىم بولماستىن تېزىپقا بارسام، ئىتتەي قەي قىلىشىنى بۇيرۇۋىدى، قانداق قىلسام بولار؟

— بۇنىڭ چارىسى ئوڭاي، — دەيتۇ ھىسامىددىن. — ھازىر دوختۇرخانىغا بېرىپ ئوكۇل سالغۇزۇڭ. ئوكۇلنى شۇنداق ئۇرىدىغان سېستىرالار باركى، دەرھال قەي قىلىۋېتىسىز.

پوچىغا جاۋاپ

ئومرىدە مىلتىق تۇتۇپ باقمىغان بىر پوچى كىشىلەرگە پو ئېتىپ بېرىپتۇ:

— بىز ھەربى بولغاندا، يامغۇردەك ئوق يېغىپ تۇرغان جەڭلەرگە قاتناشقانمىز. بىر كۈنى كېچىسى كېتىپ بارسام بىر ئوق ئوت بولۇپ يېنىپ ۋىڭىلداپ كەلدى ـ دە، ماڭلىيىمغا تەگدى جۇمۇ! ھېلىمۇ ياخشى، بېشىمدا بولات قالپاق بار ئىدى، قاڭقىپ تامغا تەگدى...

— توغرا دەيسىز، — دەيتۇ توپ ئىچىدە ئاڭلاپ تۇرغان ھىسامىددىن گەپنى بولۇپ، — سىز دېگەن شۇ ئوقنىڭ ئوتىدا، مەن تاماكا تۇتاشتۇرۇۋالغان ئىدىم.

گەپنىڭ مەنىسىگە يەتكەن پوچى قايتا ئۈن چىقارماپتۇ.

ھۈنەرنى قوشۇپ ساتسىڭىز

ھىسامىددىن بىر ياغاچچىغا شاگىرتلىققا كىرگەن ئىكەن، ئۇستا ھىسامىددىننى تاشقارقى دۇكاندا ئۇششاق ئىشلارغا سېلىپ قويۇپتۇ — دە، ئۆزى ئىچكىرىكى دۇكاندا ئىشلەپ، ھۈنەر ئۆگىتىش ئۇياقتا تۇرسۇن، ھۈنىرىنى كۆرسىتىپمۇ قويماپتۇ. بىر قېتىم ھىسامىددىن ئىچكىرىكى دۇكانغا كىرىشىگە ئۇستىسى ئادەتتىكى بىر يەرچە ئىشنى دەررۇ توختىتىپ، قولىدىكى رەندىسىنىڭ تىغىنى چىقىرىپتۇ ۋە:

— ھىسامجان ئىنىم، مۇشۇ تىغ تولا بەلەن جۇمۇ، بازارغا ئېپچىقسام قەدرىنى بىلىپ، ئون تەڭگىگە ئالارمۇ ياكى ئۈچ — تۆرت تەڭگىگە سوراپ ئادەمنى ئوسال قىلارمۇ؟! — دەپتۇ.

ھۈنەر بەرمەس بېخىل ئۇستىدىن ئىچى پۇشقان ھىسامىددىن دەررۇ جاۋاپ ياندۇرۇپتۇ:

— ھۈنىرى بىلەن قوشۇپ ساتسىڭىز ئون تەڭگىدىنمۇ ئاشۇرۇپ ئالىدۇ.

ئالاھىدىلىك

ھىسامىددىن يىراق بىر ناھىيىگە چىققىنىدا ھەر كۈنى ناۋايدىن نان ئېلىپ يەيدىكەن. بىراق ئۇنىڭ باشقا يۇرتلۇق ئىكەنلىكىنى بايقىغان ناۋاي ھەر قېتىم ئېقىپ پىشقان ناننىلا بېرىپتۇ. ھىسامىددىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن، خوشنىسى

ئۆنىڭدىن سوراپتۇ:

— ھىسامىددىن، بارغان يېرىڭىزنىڭ قانداق ئالاھىدىلى-
كى بار ئىكەن؟

ھىسامىددىن دەپتۇ:

— ئەڭ چوڭ ئالاھىدىلىكى — ناننى سوزۇق ياقىدىكەن.

يەنە بىر ئېشەك

بىر بەگكە ئادەم ئىككى ئېشەككە ئالما قاچىلانغان داڭ-كاڭ ئارتىپ يىراق بازارغا مېڭىپتۇ. ئۇ يولدا چېكىپ، كەيىپ بولۇپ قاپتۇ-دە، بىر ئېشىكى كوزىگە ئىككى كورۇنۇپ.

بىر ئېشىكىنى يولدا قالدۇرۇپ كېتىپتۇ. بازارغا كىرگەندە خەقلەر ئولىشىپ ئالمىنى سودىلاشقىلى تۇرۇپتۇ.

— ئالمىنىڭ تۇرۇشى نەچچە پۇل؟

— ئىككى ئېشەكتىكى ئالما ئەللىك سوم، — دەپتۇ بەگگە.

— نەدىكى ئىككى ئېشەك، بىرغۇ؟ — خەقلەر ھەيران بولۇشۇپتۇ.

بەگگە كەيپىلىكتە ئېشىكىم ئىككى، دەپ چىڭ تۇرۇۋېتىپتۇ-

— ئىشىگىڭ ئىككى بولسا، قېنى ئېشەكلىرىڭنىڭ بېشى-
دىن تۇتۇپ ساناپ باقە! — دەپتۇ خېرىدارلارنىڭ بىرسى.

بەڭگە بىر قولىدا ئىشىگىنىڭ بېشىنى تۇتۇپتۇ، يەنە بىر قولىغا ھېچنىمە ئۇرۇنماپتۇ. باياتىن تاماشىغا قاراپ تۇرغان ھىسامىددىن بەڭگىنىڭ يەنە بىر قولى بىلەن بەڭگىنىڭ ئۆزىنىڭ بېشىنى تۇتقۇزۇپتۇ — دە:

— مانا يەنە بىر ئىشەكنىڭ بېشى، — دەپتۇ.

پەندىيات

ھىسامىددىن مەلۇم ئىدارە باشلىغىنىڭ خادىمىنى ھەيدەپ يۈرگەن كۈنلەردە، باشلىق زىيابەتكە بېرىپتۇ — دە، ئادىتى بويىچە ھىسامىددىننى سىرتتا قويۇپ، ئۆيگە كىرىپ كەتكىنىچە، ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەرمۇ ئېلمىپ قويماپتۇ. يېرىم كېچە بولغاندا، باشلىق شىر كەيپ ھالدا چىقىپ كەپتۇ — دە، قوساقلىرى ئېچىپ تارتىشىپ سوغدا تىترەپ ئولتۇرغان ھىسامىددىندىن سوراپتۇ:

— ئۇكا، بىر نەرسە يېدىڭمۇ؟

— يېمەمدىغان، تويغىچە يېدىم، — دەپتۇ ھىسامىددىن زەردە بىلەن.

— نىمە يېدىڭ؟ — ئەزۋەيلەپ سوراپتۇ باشلىق.

— سىزدەك باشلىقنىڭ خادىمىنى ھەيدىمەسلىككە پەندىيات يېدىم، — دەپتۇ ھىسامىددىن.

تويدا يەيمىز دىگەنغۇ

— ھىسامىددىن كىچىك ۋاقتىدا ئانىسى ئۇنى تويغا

بىللە ئېلىپ بېرىپتۇ. ھەسامىدىن ھەدېسىلا داستىخاندىكى مەزىلەرنى كۆرسىتىپ:

— ئاپا، ئاۋۇنىڭدىن، ئاپا، ماۋۇنىڭدىن، — دەپ قەغىش قىلىۋېرىپتۇ.

— خەقنىڭ ئالدىدا نومۇس قىلغان ئانىسى چاندۇرماي يېنىدىكى ئايالغا دەپتۇ:

— بالا دېگەن قىزىقتە، ئۆيدىغۇ كەمپىت بەرسىمۇ يېمەيدىغان...

ھەسامىدىن دەررۇ ئانىسىنىڭ گېپىنى بولۇپتۇ:

— نەدە، ئۆزەڭ تويغا بارغاندا يەيمىز دېگەنتىڭغۇ!

لويلىنىڭ پۇلى

ھەسامىدىن باققاللىق قىلغان مەزگىللىرىدە، چوڭ باققاللاردىن مىۋە ئېلىپ، پارچە ساتاتتىكەن. بىر باققال ھەسامىدىننى بوزەك قىلىپ، بىرنەچچە قېتىم سىۋەتنىڭ يېرىمىغىچە لويلا كوكات سېلىپ، ئالمىنى جىق كۆرسىتىپ ئۆتكۈزۈۋېتىپتۇ. پۇل تۆلىگەن چاغدا، ھەسامىدىن پۇلنىڭ ئارىسىغا ئاق قەغەز سېلىپ قېلىنلىتىپ باققالغا بېرىپتۇ.

پۇلنى ساناپ كورگەن باققالنىڭ تەرى تۇرۇلۇپ:
— ھەسامەددىن، مۇنۇڭغۇ ئالمىنىڭ پۇلى، ئەمدى مۇنۇسى
نىمىنىڭ پۇلى؟ — دەپتۇ ئاق قەغەزلەرنى كورسىتىپ.
ھەسامەددىن، دەررۇ جاۋاپ بېرىپتۇ:
— چۈشەنمەسلىك بولمىسۇن، ئاكا، ئۇ ئويلىنىشنىڭ پۇلى.

كوڭۇلگە يارىشا قىلىق

بىر يولىسىز كىشى ھەسامەددىننى بىكاردىن ھاقارەت
قىلىپ، ئارقىدىن يەنە «كوزۇڭنى ئاچ» دەپتۇ. ھەسامەددىن
بولسا دەررۇ كوزىنى يۇمۇپتۇ.
— بۇ نىمە قىلىق؟ — ھېلىقى كىشى ھەيران بوپتۇ.
— كوڭلىڭىزگە يارىشا قىلىق، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ
ھەسامەددىن، — ئۇچۇق كوزۇمنى يۇمۇق ھېساپلىغاندىن كې-
يىن يۇمغۇنۇمنى ئاچتى، دەپ بىلەرسىز.

ئويلىدىكىسىمۇ يېتەر

ئايىلى بىلەن جاڭجاللىشىپ كوڭۇلسىز ھالدا كوچىغا
چىققان ھەسامەددىنغا بىر ئاغىنىسى دەپتۇ:
— يېڭى كىنو كەپتۇ دېيىشىدۇ، كورۇپ كەلمەيمىزمۇ؟
— قانداق كىنوكەن؟
— بەكمۇ ئېچىنىشلىق ئىكەن، كورگەن كىشى نەچچە
كۈنگىچە كوڭۇلسىز يۈرىدۇ، دېيىشىدۇ.
— ئۆزەڭ كور، — دەپتۇ ھەسامەددىن، — كوڭۇلسىزلىكنى

بۇلغا ئېلىپ نېمە قىلاي، ئۆيدىكى كۆڭۈلسىزلىكمۇ يېتىپ ئاشىدۇ.

تەقسىمات

ھەسامىددىن ئىشلەيدىغان دۇيىنىڭ دۇيجاڭى ئالدىراقسان، تېرىككەك ئادەم بولۇپ، دائىم ئەزالارغا ئازار بېرىدىكەن. بىر كۈنى ئەرزىمەس ئىش ئۈچۈن ھەسامىددىننىمۇ بىر نەچچىنى ئۇرۇۋېتىپتۇ.

ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي گۇڭشې مۇدىرى ۋە دۇيجاڭلار يىغىلغان بىر سورۇندا گۇڭشې مۇدىرى ھەسامىددىندىن سوراپتۇ:

— ھەسامىددىن، بۇ يىل دۇيىڭلارنىڭ تەقسىماتى قانداق بولىدىغاندەك تۇرىدۇ؟

— بۇيىلقى تەقسىماتقا گەپ ئىشلىمەيدىغان ئوخشايدۇ — جاۋاپ بېرىپتۇ ھەسامىددىن.

— ھە، ھە، نېمىگە قاراپ شۇنداق دەيسىز؟

ھەسامىددىن تېرىككەك دۇيجاڭغا قاراپ قويۇپ دەپتۇ:

— ھېلىتىنلا تەقسىماتىمىز ئىككى شاپىلاق بىر مۇشتىن چۈشۈۋاتسا، يىل ئاخىرىغىچە ئۇنىڭغا نېمە يېتىدۇ دەيسىز.

„نېرى تۇردى ۋە بېرى كېلەلى“

جۇسادۇي خادىملىرى ھەسامىددىننى ھايانكەشلىكتە ئەيىپلەپ ئىدارىسىگە ئېلىپ كېتىپتۇ. يالىدىن ئىچى كۆيگەن

ھەسامىددىن ئۆز خوشنىسىنىڭ جۇسادۇي ئىدارىسىدە تەرجىمان-
لىق قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ يېنىغا بېرىپتۇ ۋە:

— مېنىڭ قانداق ئادەملىكىمنى بىلمەيسىز، بۇلارغا بىر
نىمە دەپ قويۇڭ، — دەپتۇ. خوشنىسى بولسا ئۇنى تونۇماس-
لىقتا سېلىپ ھەسامىددىننى ئىتتىرىپ:

— نېرى تۇرۇڭلى، نېرى، — دەپتۇ.

ھەسامىددىن ئاچچىقى بىلەن:

— ئاخشام شاپتۇل كۆتىرىپ كېتىۋاتسام، بېرى كېلى-
لى، بېرى دەۋاتاتتىڭىزغۇ؟ — دەپتۇ خوشنىسىغا.

كالىنى ئەكىلىپ بېرىپ...

• 4 كىشىلىك گۇرۇھ" زورلۇق-زومبۇلۇق قىلىۋاتقان مەز-
گىللەردە ھەسامىددىن تۇرغان ئىشلەپچىقىرىش دۈيى ھوكۇ-
مەتسىزلىك تەسىرىدىن ئارقىغا چېكىنىپ كېتىپتۇ. كۈزلۈك
تەقسىمات ۋاقتىدا خوشنىسى ھەسامىددىندىن سوراپتۇ:

— خوشنام، تەقسىماتىڭىز قانداق بوپتۇ، كۆردىڭىزمۇ؟

— بايا دۈيجاڭ بىلەن كۆرۈشتۇم، — دەپتۇ ھەسامىددىن، —
كالاڭنى ئەكىلىپ بېرىپ، تەقسىماتنى ئەپكەت دەيدۇ.

„...ئولتۇرمىغان يېرى قالمىدى“

ھەسامىددىن ئالاقىچىلىق خىزمىتى ئىشلەۋاتقان گۇڭشې-
غا تەۋە بىر دۈينىڭ دۈيجاڭى ھەر قېتىمقى مەجلىستە، „بۇ
يىل دۈيگە بارىدىغان يولنى قالتىس ياسىۋالدۇق ـ تە، ئاسفا-

لەت بىكار قالسۇن» دەپ ماختىنىدىكەن.

بىر قېتىم گوڭشې مۇدىرى بىلەن ھەسامىدىن تەمراك-تۇرغا ئولتۇرۇپ شۇ دۈيگە بېرىشقا توغرا كەپتۇ. ئۇلارنى قارشى ئېلىپ ئالدىغا چىققان دۈيجاڭ يەنىلا يولنى ماختاپتۇ:

— قانداق، يولىمىز قالتىسمىكەن؟...

تېخىچە بېلىنى رۇسلىيالمايۋاتقان گوڭشې مۇدىرىنىڭ ئورنىدا ھەسامىدىن جاۋاپ بېرىپتۇ:

— ماختانغىچىلىكى بار ئىكەن، يېتىپ كەلگىچە كوزۇي-نىڭ بىز ئولتۇرغان يېرى قالمىدى.

ئۆزەڭ نېمە دىگەن

ھەسامىدىن بىر نەچچە قېتىم ئۆيگە كەچ قايتىقىنىدا، تامىدىن ئارتىلىپ چۈشۈپتىكەن، ئانىسىنىڭ ئاچچىغى كېلىپ:

— تامنى شور قىلغىچە، دەرۋازىنى قاقساڭ مەن ئې-چىپ بەرمەيمەنمۇ؟ — دەپتۇ.

بىر كۈنلىرى ھەسامىدىنلارنىڭ ھويلا تېمىدىن بىرنەچچە-سى ئۆرۈلۈپ چۈشۈپتۇ. يېرىم كېچىدە ئۆيگە قايتقان ھەسامى-دىن ئادىتى بويىچە دەرۋازىنى قېقىپتۇ. دەرۋازا ئاچقىلى چىققان ئانىسى تېرىكىپتۇ:

— تامنىڭ ئۆرۈلگىنىنى بىلگەنىدىن كېيىن، ئادەمنى ئاۋارە قىلماي شۇ يەردىن كىرىۋەسەڭ بولمامدۇ؟!

— ئۆزەڭ دەرۋازا قاققىن دېمىگەنمىدىڭ، — دەپتۇ ھەسامىدىن.

Altun Oq

قوش سالام

ھەسامىددىنلارنىڭ مەھەللىسىدىكى ئىككى يىگىتنىڭ بىرسى ھەربىيگە، يەنە بىرسى ئوقۇشقا كېتىپ، يازلىقى ئۇلار تەڭلا دەم ئېلىشقا كەپتۇدە، كەچتە ھەسامىددىن بىلەن كۆرۈشكىلى كىرىپتۇ.

ئىشىكتىن تەڭلا كىرىپ كېلىۋاتقان يىگىتلەرنى كورگەن ھەسامىددىن ئورنىدىن تاق تۇرۇپ، بىر قولىنى چېكىسىگە ئاپىرىپ، يەنە بىر قولىنى كوكسىگە قويۇپتۇ.

— بۇ قانداق سالام، ھەسامكا؟ — دەپ سوراپتۇ يىگىتلەر ھەيران بولۇپ.

— قوش سالام، — دەپتۇ ھەسامىددىن، — قارىسام بىرسىڭلار ھەربى، بىرسىڭلار زىيالى ئىكەنسىلەر، ئىككىڭلارنىڭ سالىمىنى بىراقلا تۇگىتەي دىدىم.

زىيان قىلىدۇ ۋە پايدا قىلىدۇ

بىر - بىر ئىسسىقتا ئوغلى بىلەن شەھەرگە كېلىۋاتقان ھەسامىددىن يولدا بىر سومكا ئالما سېتىۋاپتۇ. ئۇسساپ كەتكەن ئوغلى سومكىدىن بىر تال ئالمىنى ئاپتىكەن، ھەسامىددىن دەرھال:

— قوي بالام، ئىسسىقتا ئالما زىيان قىلىدۇ، — دەپ ئالمىنى سومكىغا سېلىپ قويۇپتۇ.

ئازراق ماڭغاندىن كېيىن ئۇلار ئالما قاچىلانغان

بىر ماشىنىغا ئولتۇرۇۋېلىشقا مۇۋەپپەق بوپتۇ. ھەسامىددىن تاللاپ تۇرۇپ بىر ئالمىنى ئاپتۇ-دە، ۋارسىدە چىشلەپ، ئوغلىغا دەپتۇ:

— يە بالام، يازدا يەل-يېمىش يايدا قىلىدۇ.

دوكلاتنىڭ تەسىرى

سوز خۇمارى دۇيجاڭ ئېتىزدا ئىشنى توختىتىپ ئەھزالارنى يىغىپ بىر سائەتتىن ئۇشۇق سوزلەپتۇ. يىغىندىن كېيىن، دۇيجاڭ ھەسامىنىڭ يېنىغا كېلىپ سوراپتۇ:

— ھەسامىددىن، مەجلىستىكى سوزۇمنىڭ تەسىرى بولدىمۇ. قانداق؟

— بولامدىغان، — دەپتۇ ھەسامىددىن، — تازا مۇھىم نەرسىگە تەسىرى بولدى.

— نېمىگە؟

— ۋاقىتقا، — دەپتۇ ھەسام.

قىرىق سۇيۇمگە

سوغاقتا كوكىرىپ-مۇزلاپ كېلىۋاتقان ھەسامنى كورگەن ئىككى ئارتىست ئايال ئۇنىڭغا چاخچاق قىپتۇ.

— ھەسامكا، نېمانچە كوكىرىپ كەتتىڭىز؟

ھەسام ئوز جاۋابى بىلەن ئۇلارنى كۇلدۇرۇۋېتىپتۇ:

— سەپسالمىغان ئىكەنسىلەر — دە، مەن ئەزەلدىن شۇنداق، ئاپام قىرىق سۇيۇمگە سېنىڭكا سېلىۋەتكەن ئىكەن.

كەم نومۇر

قابىلىيەتسىز بولسىمۇ ئاۋازىنى بەك ماختايدىغان بىر ناخشىچى ھاممىغا دەرت تۆكۈپ بېرىپتۇ:

— قاراڭ كېلىشمەسلىكنى، ئۆمەكتىكى باشلىقلار مېنىڭ تالانتىمنى زادىلا كۆرەلمەيدۇ، بۈگۈن ئاۋازنى سىناپ دەرىجە بېكىتمەكچى بولغان ئىدى، نومۇرۇم تەلەپكە يېتەلمەي قالدى...

ھامام كۆيۈنگەن ھالدا مەسلىھەت بېرىپتۇ:

— كىچىكىڭىزدە مەكتەپتە ئالغان نومۇرلار يوقمىدى، شۇلارنى قوشۇپ بىراقلا تەلەپتىن ئاشۇرۇۋەتمەمسىز.

فېرما قالدۇ

قويچىلىق فېرمىسىغا يېڭىدىن كەلگەن باشلىق دۆلەت مۈلكىنى ھەدەپ بۇزۇپ - چېچىپ، بىر يىلغا يەتمەيلا قوي-

لارنىڭ يېرىمىدىن كۆپرەكىنى يوقىتىۋېتىپتۇ. ئاممىدىن ئىن-
كاس تاپشۇرۇۋالغان ناھىيە رەھبەرلىرى فېرمىغا كېلىپ چوڭ
يىغىندا ھېلىقى باشلىقتىن ھېساپ ئاپتۇ.

— ئېيتىڭا — دەپ،
سوئال قويدى نا-
ھىيىدىن كەلگەن
رەھبەرلەردىن
بىرى، — بىر يىلدىلا
شۇنچىلا قويغا زىيان
سالىپسىز، كېلەر يىلى
قالغان قوينىمۇ يە-
ۋەتسىڭىز نىمە قا-
لىدۇ؟

جاۋاپكار زۇ-
ۋان سۈرمەپتۇ، يى-
غىنغا قاتناشقان ھې-
سامىدىن ئۇنىڭ ئور-
نىغا جاۋاپ بېرىپتۇ:

— قويلارنى يەۋەتسە نىمە قالاتتى، فېرما قالىدۇ.

تويمىغۇرغا جاۋاپ

خەقنىڭ نەرسىسىنى ئۆزىنىڭ قىلىۋېلىشقا ئامراق بىر
كىشى ھېسامىدىن سورىدى:

— ھېسامىدىن، ئەگەر ئالدىڭىزدىكى مۇشۇ باغنى بىر-

ۋەر كىشى بىلەن بولۇشۇۋال دېسە، قايسى يېقىمنى ئالار ئى-
دىڭىز؟ كۈن چىقىشتىكى تەرىپىنىمۇ ياكى كۈن پېتىشتىكى
يېڭىدىن باغ قىلمىغان تەرىپىنىمۇ"

ھىسام جاۋاپ بېرىپتۇ:

— ئەگەر شېرىكلىشىدىغان ئادەم سىز بولسىڭىز، ئىككىلا
تەرىپىنى ئالاتتىم، شېرىگىم سىزدىن بولەك كىشى بولسا ئىككىلا
تەرىپىنى شۇنىڭغا بېرىۋېتەتتىم.

گۇۋاچى

بىر ئاغىنىسى ھىسامغا نەرسە ئەكىلىپ بېرىدىغانلىقى-
نى ئېيتىپ بىر نەچچە قېتىم پۇل ئېلىپ، نەرسىسىنىمۇ، پۇ-
لىنىمۇ يەۋەتتى. ھىساممۇ پۇلنى سوراپ ئېلىشقا پېتىنالما-
ماي ئەلىمىنى يۇتۇپ يۈرۈۋەردى. كۈنلەرنىڭ بىرىدە شۇ
ئاغىنىسى چىرايى بۇزارغان ھالدا ھىسامنىڭكىگە كەلدى-دە:

— ئاغىنە، مېنى ساقچىلار: سەن ئالدامچىسەن، مەس-
لەڭنى تاپشۇر، دەۋاتىدۇ. سەن گۇۋالىقتىن ئۆتۈپ مېنى بۇ
بالاكەتتىن قۇتقازساڭچۇ. مېنىڭ زادىلا يالغان گەپ قىل-
مايدىغانلىقىمنى سەن بىلىسەنغۇ، — دەپ يالۋۇرغىلى تۇرۇپتۇ.

— ئەلۋەتتە بىلىمەن، — دەپتۇ ھىسام ئۇنىڭ گېپىنى
بولۇپ، — شۇڭلاشقا سېنىڭ كېيىنكى نەچچە قېتىم پۇلغا
سېتىۋالدىم ئەمەسمۇ!

ئىشەكنىڭ ئېچىلىشى

ھىسامنىڭ ئايالى ھەر كۈنى كەچلىكى ئېرىنىڭ بازار-

AltunOq

دا ئۇقەت قىلىپ تاپقان پۇللىرىنى ئېلىۋالىدىكەن، بىر كۈ-
نى ھەسام بازاردا تۆت سوم پۇل تېپىپتۇ، كەچتە ئۆيىگە
قايتقاندا ئايال ئادىتى بويىچە ئىشىكنى قىيا ئېچىپ قو-
لىنى سۇنۇپتۇ. ھەسام ئۇنىڭغا ئىككى سومنى تەگلەپتۇ.
خوشنا ئۇقەتچىلەردىن ئېرىنىڭ نەچچە تاپقىنىنى ئاللىقا-
چان ئۇقۇۋالغان ئايال:

— قالغان ئىككى سومىنى چىقىرىڭ، — دەپ تۇرۇۋاپتۇ.

ھەسامىدىن ئايالىغا باھانە كۆرسىتىپ شۇنداق دەپتۇ:

— بۈگۈنچە ئىشىكنى ئىككى سومغا لايىق بولسىمۇ ئې-
چىپ تۇرغىن. ئەتە ئۇقەت بولماي قالسا ئىشىكنى ئېچىپ
بەرمەي تالادا قالىدىغان ئوخشايمەن.

ئىلگىرى - كېيىن تويۇش

ھەسامىدىن بازار ئايلىنىپ، بىر ئاشخانىغا كىرىپ ئول-
تۇرۇشىغا، يېنىدا ئولتۇرىدە چاشقانغا كېپەك ئالدۇرمىغان بې-
خىل تونۇشىدىن بىرسى پەيدا بوپتۇ - دە:

— ئاداش، بۈگۈن ئىلگىرى-كېيىن بىر تويىمىزكەن - دە، —
دەپتۇ. شۇ ئارىلىقتا بېلەت كەسكۈچى كېلىپ سوراپتۇ:

— سىلەر ئىككى كىشىمۇ؟

— شۇنداق، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ ھەسامىدىن، — ئىككى
كىشىگە بىر شو بەنجىلىك كېسىۋېتىڭلار، ئىلگىرى-كېيىن تويايلى.

ئاۋانسا

ئىدارە باشلىقى ھەسامىدىنىڭ تام گېزىتىگە يازغان ئىق-
تىساتچانلىق بىلەن ئائىلە باشقۇرۇش، كۆپ ئاۋانسا ئالماس-

لىق توغرىسىدىكى ماقالىسىنى بوغالتىرغا ماختاپ ئولتۇرغىنىدا، بولۇمگە ھىسامىنىڭ ئۆزى كىرىپ قاپتۇ.

— كېلىڭ ھىسام، خوش نىمە ئىش؟ — دەپتۇ باشلىق ھىسامىدىننى خوش مۇئامىلە بىلەن قارشى ئېلىپ.

— ئازراق خىجىلچىلىق بىلەن كىردىۋىدىم، — دەپتۇ ھىسامىدىن، — كېلەر ئايلىق مۇئاشىم ھىساۋىغا يىگىرمە سوم ئاۋانىس تەستىقلاپ بەرسىڭىز.

— نىمە ؟ — دەپتۇ باشلىق ھەيران بولۇپ، — ھوي، سىز تام گېزىتىگە قەرىز ئالماسلىق ھەققىدە ماقالە يېزىۋىدىڭىزغۇ؟

— ئۇ خەققە دىگەن تەشۋىقتە، — دەپتۇ ھىسامىدىن، — ئۆزەمنى دىسەم ھەرگىز يازمايتتىم.

قاغىلار ۋە شەيتانلار

كېچىدە كىنودىن قايتقان ھىسامىدىن تېرەك بېشىدىكى قاغىلارنىڭ تۇيۇقسىز ئەنسىز قاقىلدىشىدىن چوچۇپ، قېتىپلا تۇرۇپ قاپتۇ. كەينىدىن يېتىپ كەلگەن مەھەللە ياشلىرى قورقۇپ كەتكەن ھىسامىدىندىن سوراپتۇ:

— ھىسامكا، نىمە شۇنچە قورقۇپ كەتتىڭىز؟

— سورىمايلا قويۇڭلار، — دەپتۇ ئېسىنى يىغىۋالغان ھىسامىدىن چاندۇرماستىن، — مۇنۇ تېرەك تەكشى ئەمەسكەن، ھازىرلا تېرەك ئۈستىدە شەيتانلار گەپ قىلىشتى.

يىگىتلەردىن بىرسى تېرەككە قارىتىپ قول چىرىغى يېقىپ دەپتۇ:

— ھىسامكا، قاغىلاركەنغۇ، ئۇۋا

ھېسامىدىن يەنە گەپ بەرمەپتۇ:
— توۋا، ماۋۇ كارامەتنى - ھە، قاغىلار بىلەن شەيتانلار جەڭ قىلىشىپ، بىر دەمدىلا قاغىلار يېڭىپتۇ - دە!

ئالاھىدىلىك

مەھەللىدە ئىشقا كىرمەكچى بولغان بىر يىگىت ئانكېت تولدۇرۇپ بېرىشىنى ئىلتىماس قىلىپ، ھېسامىدىننىڭ ئالدىغا كەپتۇ، ھېسامىدىن ئۇنىڭ دېگىنى بويىچە ئانكېت تولدۇرۇپتۇ، - دە، «قانداق ئالاھىدىلىكىڭىز بار؟» دېگەن كاتەكچىگە كەلگەندە، يىگىت سايراپلا كېتىپتۇ:
— ۋاھ، بىزنىڭ قوساقتا ئىش تولىدە، ھېسامكا، قاراڭ، پېقىر توقۇغان قوشاقلارنى قىزلار ئېغىزلىرىدىن چۈشۈرمەيدۇ، ۋالىبول دەمسىز، ۋاسكېتبول دەمسىز، بىزدىن قېچىپ قۇتۇلمايدۇ، يېڭىدىن ياسىغان ساندۇقلىرىمنى كۆرسەڭىز ئىدى ... يەنە تېخى ئىسكىرىپكىنى بولبۇلدەك......
— بولدى، بولدى، — دەپتۇ ھېسام، — ئەھۋالدىن قارىغاندا، ئالاھىدىلىكلىرىڭىزگە بۇ كاتەكچە كىچىكلىك قىلىدىغان ئوخشايدۇ، ياخشىسى، بىلمەيدىغان بىرەر ئىشىڭىزنىلا يېزىپ قويايلى.

يەتمىش ئۈچىنچى ھۈنەر

بىر كىشى ھېسامغا دەپتۇ:
— «ئوغۇل بالىغا يەتمىش ئىككى خىل ھۈنەر ئاز» دەيدىكەن، سىزمۇ بىرەر ھۈنەرنىڭ بېشىنى تۇتۇڭ - دە.

— بىزدىمۇ ھۆنەر بار، — دەپتۇ ھەسام ئىشەنچىلىك ھالدا.

— قانداق ھۆنەر ئۇ؟ — قىزىقىپتۇ ھېلىقى كىشى.

— ئۇ يەتمىش ئۈچىنچى ھۆنەر — دەپتۇ، ھەسامىدىن جاۋاپ بېرىپ، — يەنى چاخچاقتىن كۆلكە ياساش.

ئىسمىم دېموكراتىيە

ھەسامىدىن ئىشلەيدىغان ئىدارىغا يېڭى كەلگەن باشلىق تولىمۇ قاتتىق قول، ئۆزىمچىل كىشى بولۇپ، ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ پىكىر بېرىشىگە يول قويمايدىكەن. بىر قېتىم باشلىق مەلۇم ئىش بىلەن ئىشخانىسىغا كىرىپ قالغان ھەسامىدىننىڭ ئىسمىنى سوراپتۇ:

— بۇرۇن ئىسمىم ھەسام بولىدىغان، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ ھەسامىدىن، — ھازىر يولداشلار دېموكراتىيە دەپ ئۆزگەرتىپ قويۇشتى.

— نېمىشقا؟ — كۈچىلاپ سوراپتۇ باشلىق.

— نېمىشقا دىسىڭىز، — ئەيمەنمەي جاۋاپ بېرىپتۇ ھەسامىدىن، — دېموكراتىيە دىگەننىڭ ئۆزىنى كۆرمىگەندىن كېيىن، ئىسمىنى بولسىمۇ ئاڭلاپ تۇرايلى، دەپتۇ.

مۇشتىرىنىڭ پىكرى

"تۆت كىشىلىك گۇرۇھ" زورلۇق-زومبۇلۇق قىلىۋاتقان مەزگىللەردە، يەرلىك گېزىتنىڭ بىر تەھرىرى ھەددىـ

دىن ئاشقان سولچى ماقالىلارنى يېزىۋېرىپ كىشىلەرنىڭ ئۇ-غىسىنى قايىنىتىپتۇ، بىر كۈنى گېزىتخانا ئۆتكۈزگەن مۇشتە-رىلار سۆھبەت يىغىنىدا ھىلىقى تەھرىر ھىسامدىن سوراپتۇ:

— يولداش ھىسام، گېزىتىڭىز قايسى سانى بازاردا بەكرەك ئاقىدۇ؟

ھىسام دەرھال جاۋاپ بېرىپتۇ:

— سىزنىڭ ماقالىڭىز بېسىلغان سانلىرى.

ئەجەبا، نېمىشقا؟ — قىزىقىپ سوراپتۇ تەھرىر.

— تاماكا چېكىش، ناسۋال يوگەشكە ئەپلىك، دېيىشى-دۇ، — دەپتۇ ھىسامىدىن.

ئەمدى مېنى كۆتەرسۇن

ھىسام بازاردىن جوزا سېتىۋاپتۇ-دە، يېرىم يولغى-چە كۆتىرىپ كېلىپ ھېرىپ-تەرلەپ كېتىپتۇ ۋە جوزىنى كوچىنىڭ ئوتتۇرىغا قويۇپ، ئۈستىگە چىقىپ يامپاشلاپتۇ.

— ھىسامىدىن، بۇ نېمە قىلغىنىڭىز؟ — دەپ سوراپتۇ كوچىدىن ئۆتكەن-كەچكەنلەر ھەيران بولۇشۇپ.

— يېرىم يولغىچە مەن جوزىنى كۆتەردىم، — دەپتۇ ھى-سامىدىن، — ئەمدى قالغان يولغا جوزا مېنى كۆتىرىپ باقسۇن دەيمەن !

مەس بولدۇم

ھىسام، ئىككى چىنىلا بوزا ئىچكەن ئادەم مەس بو-لىدۇ، دەپ ئاڭلايتىكەنۇ، ئەمما بوزا ئىچىپ باقمىغان ئى-

AltunOq

كەن. بىر قېتىم مېھماندارچىلىققا بارغان يېرىدە ئۆي ئىگە-
سى ئۆزىنىڭغا ئەتكەن چايدەك چۈچۈمەل ئۇسسۇلۇق قويۇپ بې-
رىپتۇ، يول مېڭىپ چاڭقىغان ھەسام كەينى-كەينىدىن ئۈچ-
تۇت چىنە ئىچىۋېتىپتۇ، بىر چاغدا ساھىپخان:
— ھەسام، بوزا تەسىر قىلاي دەمدۇ؟ — دەپ سورىشى-
غىلا. ھەسام قىڭغىيىشقا باشلاپتۇ.
— نېمە بولدىڭىز؟ — دەپتۇ ساھىپخان ئەنسىرەپ.
— ئەگەر باياتىن ئىچكىنىم مەن ئاڭلىغان بوزا بول-
سا، — دەپتۇ ھەسام، — ھازىر مەن غەرىق مەس بولدۇم.

شاۋ - شۇۋ

٢

بىخىللىقتا داڭ چىقارغان بىر كىشى سوقۇم سويۇپتۇ.
بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقان مەھەللىدىكىلەرى بىر سورۇندا بى-
خىلغا چاخچاق قىلىپتۇ:
— بۇرادەر، ھېچبىر شاۋ-شۇۋسىزلا سوقۇمنى جايلىۋالىسىز-ھە؟
توپ ئىچىدە ئولتۇرغان ھەسام گەپكە ئارىلىشىپتۇ:
— شاۋ-شۇۋنى ئاڭلىمىدىڭىزمۇ تېخى؟ خوشنىمىز كا-
لىنى سويغىچە ھەلى قېرىنىنى توكىدۇ، ھەلى ئۈچەيىنى سىرىيە-
دۇ، دەپ تامادا ساقلاپ تۇرغان بىرەر مىلك قاغىنىڭ
شاۋ-شۇۋى مەھەللىنى بىر ئالدىغۇ.

ساق قالغان كوز نەكىنەمۇ....

ھەسامنىڭ خوشنىسىنىڭ ئوغلى رەگەتكە ئېتىپ ئوينىپ

ئۇنىڭ دەرىزە كۆزنىكىدىن تالاينى چىقىۋېتىپتۇ. بىر كۈنى ھەسام خوشنىسىنىڭ يېنىغا كىرىپ:

— ئەتە ئوغلىڭىزنى بىزنىڭكىگە كىرگۈزسىڭىز، — دەپتۇ.

— نېمىگە؟ — ھەيران بوپتۇ خوشنىسى.

— ئوغلىڭىز مەرگەنلىكتە يېتىشىپ قاپتۇ، — دەپ چۈشەندۈرۈپتۇ ھەسامىددىن، — دەرىزە كۆزنەكلىرىمىزنى چېقىپ بولاي دىدى، ئەتە ئەينەكچى كەلمەكچىدى. ساق قالغان بىر نەچچە كۆزنەكنىمۇ ئوغلىڭىز ئۆز قولى بىلەن چېقىپ بەرسە، بىراقلا يېڭىدىن ئەينەك سالغۇزاي دەيمەن.

يەنە بىردەم تۇرغان بولسىڭىز

دەريا بويىغا چومۇلۇشكە چىققان يىگىتلەرنىڭ بىرسى ھەسامغا: «مەن سۇ ئۈزۈشكە شۇنچىلىك ئۇستىمەنكى، ھەتتا سۇ ئۈستىدە ئۇگدا يېتىپ ئۇخلايمەن» دەپ ماختىنىپتۇ ۋە كېيىنى ئەمەلدە كۆرسىتىش ئۈچۈن دەرياغا شۇڭغۇپتۇ-دە، مىنۇت ئۆتمەي سۇدا بىر كۆرۈنۈپ، بىر چۆكۈپ ئېقىشقا باشلاپتۇ. ئىشنىڭ چاتاقلىقىنى سەزگەن يىگىتلەر سۇغا سەكرىشىپ خېلى ھەشەمەلەر بىلەن يىگىتنى قىرغاققا ئېلىپ چىقىپتۇ. يىگىت ھوشىغا كېلىپ كۆزىنى ئېچىشىغا:

— قالتىس ئۇخلايدىكەنسىز، — دەپتۇ ھەسام ئۇنى ماختاپ، — يەنە بىردەم تۇرغان بولسىڭىز، ئۇخلاپ قېتىپلا قالاتتىڭىز.

چاقنى تولىتىش

ھەسامىددىنغا تونۇش بىر دۆيچاڭ يوقالغان چاق مەسى-

لىمىنى سوزلەپ بېرىپ ئۈنىڭدىن مەسلىھەت سوراپتۇ:

— شۇنداق قىلىپ ماخودىن چاق يوقالدى دەڭا، ھەسامىدىن، ساقچىلار، «ماخونىڭ گۈزەتچىسى تولەيدۇ» دەيدۇ، «ماخوغا گۈزەتچى قويمىغان ئىدۇق» دىسەم، «ئانداق بولسا، مەسئۇلىيەت دۈيجاڭدا، دۈيجاڭ تولىسۇن» دەيدۇ. ئۇكا، قانداق قىلغۇلۇق؟

ھەسامىدىن بىر پەس ئويلىنىپ، مەسلىھەت بېرىپتۇ:

— كارى چاغلىقكەن، دۈيجاڭ، بۇگۈنلا بىر گۈزەتچى تەيىن قىلىڭ-دە، چاقنى شۇنىڭدىن تۆلىتىۋېلىڭ!

تېزرەك پىشقىنى ياخشى

بازار ئايلىنىپ قوسىقى ئاچقان ھەسامىدىن ناۋايخانىغا كىرىپتۇ. بىراق ئەزمە ناۋاي پىشىپ قالغان ناننى قورۇماستىن ھەسام بىلەن پاراڭغا چۈشۈپتۇ، خېلى بىر مەزگىلدىن كېيىن ناۋاي ھەسامىدىندىن سوراپتۇ:

— ھەسامجان، زىما سۇركىگەن ناننى ياخشى كۆرەمسىز، سىيادان سالغاننىمۇ؟

قوسىقىنىڭ نەغمە چېلىشىغا چىدالماي تۇرغان ھەسام جاۋاپ بېرىپتۇ:

— ھەممىدىن تېزرەك پىشقىنى ياخشى.

ئەزمىگە جاۋاپ

ھەسامىدىننىڭ تونۇشلىرى ئىچىدە، تازىمۇ ئەزمە بىر كىشى بار ئىكەن، بىر كۈنى ھەسامىدىن كېچىلىك گۈزەت،

ئۇچۇن قېلىن كىيىنىپ، ئالدىراش خامانغا كېتىۋاتسا، ھەمـ
لىمقى تونۇشى ئۇچراپ قاپتۇ. - دە، ھەسامنى يولدىن توساپ
ئۇزۇنغىچە ئەزمىلىك قىلغاندىن كېيىن، دەپتۇ:
— ۋاھ، ئاغىنە، يازنىڭ يېزىدا پاختىلىق چاپان كىيىـ
ۋالغىنىڭ نېمىسى؟
— سېنىڭ كېيىمىڭ تۈگىمىگىچە قىش چۈشۈپ كەتمىسۇن،
دەپ كىيىۋالغانتىم، — دەپتۇ ھەسامىدىن.

سەجدىگە كېتىپ قوپالمايۋاتىدۇ

ھەسام ئىشتىن چۈشۈپ قايتىپ كېتىۋاتسا، تىنىماي خۇدا-

گۇيلۇقنى ئېغىزىدىن
چۈشۈرمەيدىغان خوشـ
نىسى مەس بولۇپ يول
ئۈستىدىلا يېتىپ قاپتۇ.
ھەسام قولباغلاپ خوشـ
نىسىنىڭ يېنىدا تۇرىـ
ۋېرىپتۇ، ئۆتكەن - كەچـ
كەنلەر ھەيران بولۇپ
— ھەسام، نېمە
قىلىۋاتىسىز ؟ — دەپ
سورايتىكەن، ھەسام دەپتۇ:
— بۇ مۆمىنىنى
ساقلاپ تۇرىمەن، يولدىلا
سەجدىگە كېتىپ قوپالمايۋاتىدۇ.

ئاۋارىگەرچىلىك

توي قىلىش ئۈچۈن قىزىل قەغەزگە بارغان ھىسامنى رايون كادىرى بەلگىلىمىدە يوق رەسمىيەتلەر بىلەن تولا يول ماڭدۇرۇپ، تازىمۇ ئاۋارە قىپتۇ. يەنە بىر قېتىملىق «ئەتە كېلىڭلار»دا ئەلىمىنى ئىچىگە سىغدۇرالماي تۇرغان ھىسام كادىرغا دەپتۇ:

— بولدىلا، بويتاقچىلىقنىڭ ئۆزى ياخشى ئوخشايدۇ.

— نىمىشقا ئۇنداق دەيسىز؟ — ھەيران بولۇپتۇ كادىر.

— كىچىككىنە قەغەز كېسىپ بېرىدىغان كىشىنىڭ ئاۋارىگەرچىلىكى مۇنچىلىك بولسا، پۈتۈن سۈرۈك قىز بەرگەن كىشىنىڭ ئاۋارىگەرچىلىكىگە جان توشامدۇ؟ — دەپتۇ ھىسام ئەلەم بىلەن.

ھېكايە ۋە خەۋەر

ھىسامنىڭ ئوبدانغىنا ھېكايە يازىدىغان بىر ئاغىنىسى ئاسان يولغا بېرىلىپ خەۋەر يېزىشقا كىرىشىپ كېتىپتۇ. بىر كۈنى ئۇ ھىسامغا مەسلىھەت سېپتۇ:

— خەقلەر ھېكايىنى تاشلىۋېتىڭ، دەپ بەكمۇ جىمىلەپ كېتىۋاتىدۇ، ئەمدى يەنە ھېكايىغا كىرىشمىسەم بولمايدىغاندەك، ئاداش.

— خاتىرجەم بول، — دەپتۇ ھىسام، — شۇ سەۋەپ ئۈچۈنلا ھېكايە يازىدىغان بولساڭ، ئەمدى يازغان ھېكايىلىرىڭمۇ خەۋەردىن پەرقلەنمەيدۇ.

AltunOq

سەۋرىنىڭ سىرى

ئىشلەپچىقىرىش دۆيىدە ئەمگەك كۆپ، تاماق ناچار بولغانلىقى ئۈستىگە قۇرۇق يىغىنمۇ ئاۋۇپ كېتىپتۇ، بىر قېتىم خىزمەت گۇرۇپپىسىنىڭ مەسئۇلى ئادىتى بويىچە مەجلىستە خاتىرىسىدىن بېشىنى كۆتەرمەي سۆزلىگىلى تۇرۇپتۇ. كەچكىچە شال ئوتاپ ئېزىلگەن ئەزالار بىر-بىرلەپ يۈتىنىڭ ئۈچىدا چىقىپ كېتىشكە باشلاپتۇ. بىر چاغدا باشلىق بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىسا، ئالدىدا ھېسامىدىن بۆلەك ھېچكىم قالماپتۇ.

— يولداش، سىزنىڭ لۇشيەن ئېگىلگىز يوقۇرىكەن، — دەپتۇ باشلىق ھېجايغىنىچە، — مېنىڭ دوكلادىمنى سىزلا بېرىلىپ ئاڭلاپسىز.

— يوغسۇ باشلىق، — دەپتۇ ھېسام ئېھتىرام بىلدۈرۈپ، — مەنغۇ ھەممىنىڭ ئالدىدا كېتەتتىم، تېگىمىزدىكى بەلدىكى مېنىڭكى بولغاچ، شۇنى ئالغاچ كېتەي، دەپ تۇرۇپ قالدىم.

كىچىك ئويلىنىش

ھەسامىنىڭ دوستلىرى ئۇنىڭ بېشىنى ئوگلاپ قويايلى دەپ، ھەسامغا چوڭ بىر ئايالنى لايىق تېپىپتۇ. بىر كۈنى تونۇشلىرىدىن بىرى ھەسامغا چاقچاق قىپتۇ:

— مۇبارەك بولسۇن ھەسامكا، قېرىغاندا ئويلىنىدىغان بوپسىز.

— تەكشۈرمەستىن سۆزلەۋەرمەڭ، بۇرادەر، — دەپتۇ ھەسامىدىن رەنجىپ، — لايىغىمنى بىر كۆرسىڭىز ئىدى، مېنىڭ كىچىك ئويلىنىدىغانلىغىمنى بىلەتتىڭىز.

باش بىكار بولمىسا......

•تۆت كىشىلىك گۇرۇھ، يىقىلغاندىن كېيىن. ھەسام باھام دوپپا كىيىپ كوچىغا چىقىپتۇ. دوپپىنىڭ ئۇنىڭغا بەكمۇ ياراشقانلىغىنى كۆرگەن بىر ئاغىنىسى:

— ئاداش، دوپپاڭغا مەسلىگىم كېلىۋاتىدۇ، بۇرۇنراق كەيسەڭ بوپتىكەن، — دەپتۇ.

— ھەي ئاداش، — دەپتۇ ھەسام بېشىنى چايقاپ، — نەچچە ۋاقىتتىن بېرى باش بىكار بولمىسا قانداق كىيەتتىم.

سىزنى دوراۋاتىدۇ

ھەسام ئىشەك مىنىپ بازارغا كېتىۋاتسا ئۆلگىچە ئىچىپ

سەنتۈرۈلۈپ كېلىۋاتقان خوشنىسى ئۆچ-راپ قاپتۇ. خوشنىسى
ھەسامغا چاخچاق قىپتۇ:

— ئاغىنە، ئىشىكىڭلارغا يەم بەرمىگەنمۇ نېمە، ئىشىكى يې-
قىنغا سەندىرەكلەيدىغۇ؟

— قوسىقىغۇ توق ئىدى، — دەپتۇ ھەسام شۇ ھامان، — بەل-
كى سىزنى دورىۋاتقىنى بولسا كېرەك!

مۇشۇنداق كېلىۋەرسەڭىز

گوڭشېنىڭ بىر باشلىقى باغۋەنچىلىك دۇيىگە كۈندە
دېگىدەكلا كېلىپ يوغان سومكىسىنى مېۋە-چېۋىگە تولدۇرۇپ
كېتەتتىكەن.

— ھەسامىدىن، — دەپتۇ باشلىق بىر قېتىم ئالما ئۈزۈۋاتقان
ھەسامنىڭ يېنىغا كېلىپ ماختىنىپ، — مېنىڭ پات-پات كېلىپ
يولىيورۇق كۆرسىتىپ تۇرۇشۇمنىڭ ئارقىسىدا بۇ يىل خېلى
راۋاج تېپىپ قالدىڭلار جۇمۇ!

— شۇنداق بولامدىغان، — دەپتۇ ھەسام، — ئاشۇ سېرىق سوم-
كىڭىز بىلەن پات-پات كېلىپ تۇرسىڭىز تېز باي بولۇپ كېتىمىز.

,,بۇ شۇجىغا،،....

ئىشلەپچىقىرىش دۇيىنىڭ خوشامەتچى دۇيجاڭى دۇيدە
ئەزالارغا قانداقلىكى نەرسە تارقىتىلسا باش بۇرۇنىدىن „بۇ-
شۇجىغا“ دەپ دادۇي شۇجىسىغا ئايرىپ قوياتتىكەن.

بىر قېتىم ئۆستەڭگە چىقىدىغان ئەزالارغا بازغان تەقسىم

قىلىنىپ بېرىلىۋاتقاندا، ھەسام بىر دانە بازغاننى ئايرىپ دۆيجاڭغا تۇتقۇزۇپتۇ.

— دۆيجاڭ سىز يەتكۈزۈپ بېرەمسىز، بۇ شۆجىغا، — دەپتۇ.

— ئەخماق بولدۇڭمۇ، — دەپ تىرىكىپتۇ دۆيجاڭ، — دادۈينىڭ رەھبىرى بولغان ئادەم سېنىڭ دۆيۈڭگە ئۇستەڭ چېپىشىپ بېرەمدۇ؟

— ئۆزىڭىز دۆيىمىزدە تارقىتىلغانلىكى نەرسىدىن شۆجىغا ئايرىپ قوياتتىڭىز، — دەپ چۈشەندۈرۈپتۇ ھەسام، — بۇ قېتىممۇ شۇنداق چاغلاپ قاپتىمەن.

پايدا قىلىدىغان دورا

ھەسام بىر كۈنى دوختۇرخانىغا بېرىپ دوختۇرغا:

— ماڭا ئۆتكەندىكى دورىڭىزدىن بەرسىڭىز، شۇ ناھايىتى پايدا قىلىدىغان دورىكەن، — دەپتۇ.

ئۆتكەندە — سىزگە قانداق دورا بەرگەن ئىدىم؟ — دەپ سوراپتۇ دوختۇر ئەسلىيەلمەي.

— "بىر ھەپتە دەم ئېلىش" دېگەن دورا ئىدى، — دەپ جاۋاپ بېرىپتۇ ھەسام.

قايسى سۆزىڭىزگە ئىشىنەي

ھەسامنىڭ ئارا تام خوشنىسى بىر قېتىم مەھەللە دوقمۇشىدا پاراڭلىشىپ ئولتۇرۇپ ئۇنىڭغا جان بېقىشنىڭ تەدبىرلىرىنى ئۆگىتىپتۇ.

—شۇنى ئۇنتۇماڭكى، ھەر قانداق ۋاقىتتا خەقنىڭكىدىن پايدىلىنىشنى ئىزلەش كېرەك. مەسىلەن، ئۆزىڭىزنىڭ ۋەلىسى-پىتىڭىز ساق بولسىمۇ، خەققە بۇزۇق ئىدى، دەپ بەرمەڭ. خەق-نىڭ ۋەلىسىپىتىنى يېڭى بولمىسىمۇ قورقماي مىنىۋېرىڭ.

ئارىدىن بىرنەچچە كۈن ئۆتۈپ ھەسام كوچىدا خوشنى-سىنىڭ ۋەلىسىپىتىنى يېتىلەپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ سوراپتۇ:

—خوشنام، ۋەلىسىپىت تۇرۇپ پىيادە ماڭغىنىڭىز نېمىسى؟

—كورمەمسىز، قۇرغۇرنىڭ يېڭى توختىماي ۋاتىدۇ، —دەپتۇ خوشنىسى.

ھەسام بولسا خوشنىسىنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ ئىتتىك بېرىپ ۋەلىسىپىتىنىڭ رولىنى تۇتۇپتۇ.

—ۋەلىسىپىتىڭىزنى بىر دەملىككە بېرىڭا، سودىلىق قىلىپ كېلىۋالاي.

—ساراڭ بولدىڭىزمۇ؟—خوشنىسى تىرىكىپتۇ، —يېڭى يوق ۋەلىسىپىتنى مىنگىلى بولامدىكەن؟

ھەسام ھەيران بولۇپ سوراپتۇ:

—قايسى گېپىڭىزگە ئىشىنەي، ئۇ كۈنى دوقمۇشتا قىلـغان گېپىڭىزگىمۇ ياكى ھازىرقىسىغىمۇ؟

كوزنى يۇمۇپ ...

ھەسامنىڭ مەھەللىسىدىكى ئوستەڭنىڭ تازىلىقى بىر مەزگىل تولىمۇ ناچارلاپ كېتىپتۇ. بىر قېتىم ھەسامنىڭ شە-ھەردىن چىققان ئىنىسى سوغا چىقىپ كېتىپ، بىر دەمدىلا قاي-تىپ كەپتۇ ۋە ھەسامدىن سوراپتۇ:

AltunOq

— ئاكا، سۇ بەك پاسكىنىكەن، قانداق ئالىمىز؟

— ھېچقىسى يوق، كۆزۈڭنى يۇمۇپ ئىچىۋەرگىن، — دەپتۇ ھەسام ئامالسىز قىياپەتتە.

— پاسكىنا سۇنىڭ چېيىنى قانداق ئىچكىلى بولىدۇ؟ — دەپ يەنە سوراپتۇ ئىنىسى ھەيران بولۇپ.

— قانداق قىلاتتۇق، ھەدەپ قايناتقان چاينىمۇ كۆزىمىزنى يۇمۇپ ئىچىۋېرىمىزدە ئەمەدى، — دەپتۇ ھەسام.

ئوبلاست دەرىجىلىك مىجەز

ھەسامنىڭ مەلۇم تونۇشى چوڭراق بىر ئىدارىغا يۆتكەلگەندىن كېيىن تونۇش-بىلىشلەرنىڭ سالىمىنى ئىلىك ئالماس بولۇۋاپتۇ. مۇنداق مۇئامىلىگە دۇچ كەلگەن ھەسام بىر قېتىم ھېلىقى تونۇشىدىن:

— راستىلا بۇرادەر، سىزنىڭ يۆتكەلگىنىڭىز قايسى ئىدارە ئىدى؟ — دەپ سوراپتۇ.

— ئوبلاست دەرىجىلىك ئىدارە، — دەپتۇ تونۇشى مەيدىسىنى كەرگەن ھالدا.

— ھە، شۇ! — دەپتۇ ھەسام بېشىنى لىڭشىتىپ، — شۇڭلاشقا مىجەزىڭىزمۇ ئوبلاست دەرىجىلىك بوپقالغان ئىكەن-دە!

گۆشنى ئۇرۇش

قاسساپ دۇكىنىدىن گۆش ئالغان ھەسامغا ناتونۇش قاسساپ گۆشنىڭ بەكمۇ ناچار يېرىدىن تارتىپ بېرىپتۇ. ھە-

سام سوغدا توڭلاپ دارديىپ قالغان گوشنى كىچىك سومكىغا سىغدۇرالماي، سومكىنىڭ تېشىدىن ھەدەپ مۇشلاۋاتقىنىدا، تونۇش بىرەيلەن كېلىپ قېلىپ چاخچاق قىپتۇ:

— ئاغىنە، گوشتە نىمە گۇنا، نىمانچىلا ئۇرىسىز؟

— قاسساپنى ئۇرغىلى بولمىسا قانداق قىلاي؟ — دەپتۇ ھىسام جاۋابەن.

يازدىۋ

ئۆزىنى سالاپەتلىك كۆرسىتىپ يۈرىدىغان بىر كىشى توغرىسىدا بىرسى ھىسامدىن سوراپتۇ:

— يۈرۈش - تۇرۇشىغا قارىغاندا، مۇشۇ ئادەم يازامدۇ، قازداق؟

— يازدىۋ، — دەپتۇ ھىسام، — يات - ياتلا مەسىلىگە جىدەل چىقىرىپ، ئىدارىدە تەكشۈرۈش يازدۇ.

چاتاق يوق

ھىسام بازاردىن كومۇر ئېلىپ، بىر ئىشەك ھارۋىغا كىرا قىپتۇ. ھارۋىكەش بالا ئوڭغۇل - دوڭغۇل يولدا ھارۋىنى بولۇشىغا ھەيدەۋېرىپتۇ. ھىسام كومۇرنىڭ چۈشۈپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ:

— ئۇكا، ئاستىراق ھەيدەڭ، — دەپتىكەن، ھارۋىكەش بالا ئىرەڭ قىلماي:

— چاتاق يوق، — دىگىنىچە ھارۋىنى ھەيدەۋېرىپتۇ.

يولدا كېتىۋېتىپ ئىشەكنىڭ توشۇيغى ئۈزۈلۈپ كېتىپتۇ، ھە-
سام كويۇنۇپ:
— توختاپ توشۇاغنى باغلىۋېلىڭ، — دىسە، هارۋىكەش
يەنە:
— چاتاق يوق، — دەپ كېتىۋېرىپتۇ، بىر چاغدا هارۋا
چاقى كاتاڭغا چاقىدە چۈشۈپتۇدە، ئوق ئوتتۇرىدىن سۇنۇپتۇ،
هارۋىكەش:
— ئاپلا — دەپتۇ.
ھەسام دەرھال ئۇنىڭ يېنىغا يېقىن كېلىپ:
— ھەيدەۋېرىڭ، چاتاق يوق! — دەپتۇ.

ئاۋال سورىۋېلىڭ

گوش دۇكىنىدا گوشنىڭ لەش يېرى تەككەن بىر خېرى-
دار قاسساپقا ئاچچىغلاپ:
— تونۇش - بىلىشىڭگە ساپلا ياخشى گوش بېرىپ، باشقى-
لارغا سۆڭەك بېرىدىغان قانداق نائىنساپ ئادەمسەن؟ — دەپتۇ.
— بېرىمەن، قانداق؟ دەيدىغان يېرىڭگە بېرىپ دىمەم-
سەن، — دەپتۇ قاسساپ. ھېلىقى خېرىدار گوشنى تارازىغا
تاشلاپ:
— باشلىغىڭغا دىمەمسەم، كورۈپتۇر، — دىگىنىچە تالاغا
قاراپ مېڭىپتۇ، كىشىلەر قاتىرىدا گوشكە نۆۋەت ساقلاپ
تۇرغان ھەسام ھېلىقى خېرىدارنى توختىتىپ دەپتۇ:
— ئاكا، بېرىپ دىيىشتىن ئاۋال، بىر نىمىنى قاسساپ-
تىن سورىۋېلىڭ.

— نېمىنى؟ — ھەيران بوپتۇ خېرىدار.
ھەسام چۈشەندۈرۈپتۇ:
— قايسى باشلىق ئۆزىڭدىن گۆش ئالمايدىغانلىقىنى!

ئەندىشە

ھەسامدىن بىر شاگىرت بالا سوراپتۇ:
— نەچچە كۈندىن بېرى چاگچاگىمىز بەك خاپىغۇ؟
— تېخى ئۇقمىدىڭمۇ، زاۋۇتتا يېڭىچە سايلام ئۆتكۈزۈلمەكچى، شۇنىڭدىن ئەنسىرەۋاتىمەن، — دەپتۇ ھەسام، شاگىرت بالا ھەيران بوپتۇ:
— بۇنىڭ ئەنسىرىگىدەك نېمىسى بار؟ چاگچاك بولالمىسا باشقا ئىش قىلسا بولىۋېرىدىغۇ؟
— بالىسەن - دە! — دەپتۇ ھەسام، — بىزنىڭ چاگچاك چاگچاكلىقتىن باشقىنى بىلمەيدۇ ئەمەسمۇ.

ئاداۋەتنى يېپىش

ھەسامىدىن يالىتىسىدا ياتقاندا، يوقىلاڭ بىر ئىش ئۈستىدە سېستىرا قىز بىلەن قىزىرىشىپ قاپتۇ. شۇندىن بېرى كۈندە تېمپېراتۇرىنى ئۆلچەپ، ”چوڭ تارەت نەچچە قېتىم، كىچىك تارەت نەچچە قېتىم؟„ دەپ سوراپ تۇرىدىغان سېستىرا قىز بۇنداق سوئاللىنى باشقىلاردىنلا سوراپ، ھەسامىدىندىن سورىمايدىغان بوپتۇ. سېستىرانىڭ ئاداۋىتىدىن ئىچى پۇشقان ھەسامىدىن ئاخىر سېستىراغا دەپتۇ:

— سىڭلىمەيۋى، بىزمۇ ھاجەتكە چىقىپ تۇرۇۋاتىمىز بومۇڭا!

ئاغىنىدارچىلىق

بىر قېتىم ھىسامىددىن ئاغىنىلىرىنىڭ تەكلىۋى بىلەن شەھەرگە كىرىپتۇ، ئەمما ئاغىنىلىرى مەشرەپكە بىللە بارىدىكەن ـ دە، قايتقاندا ھىسامىنى ئۆيلىرىگىمۇ تەكلىپ قىلماي ئۆزلىرى كېتىپ قالىدىكەن.

مەلۇم مەشرەپتە بىر تونۇش كىشى ھىسامىددىندىن سوراپتۇ:

— ھە، ھىسامىددىن، ئىشلار قانداق، نەدە يېتىپ قوپۇۋاتىسىز؟

ھىسامىددىن ئىككى يېنىدا ئولتۇرغان ھېلىقى ئاغىنىلىرىگە مەنىلىك قاراپ جاۋاپ بېرىپتۇ:

— ئىشلار كاتتا ئاكا، ئەل ـ ئاغىنىلەر قويۇپ بەرمەي، ھەگدە يېتىپ قوپۇۋاتىمەن.

ئوقۇغۇچىلىق پورىمىسى

بىر كۈنى بىر نەچچە ئوقۇغۇچى ھىسامىنىڭ كىيىۋالغان كىيىملىرىدىن ھەيران بولۇپ سوراپتۇ:

— ھىسامكا، چوپ ـ چوڭ تۇرۇپ ئوقۇغۇچىلىق پورىمىسىدا كىيىنىۋاپسىزغۇ؟

— ئاراڭلاردا بىر ساۋاقداش تونۇگۈن مەندىن تاماكا

AltunOq

سورىغان ئىدى، — دەپتۇ ھەسام، — شۇنىڭغا قاراپ مەن تېخى ئۆزەمنى سىلەر بىلەن تەڭ چېغىم دەپ ئويلاپ قاپتىمەن.

جۇيجاڭ ئىزلەش

بىر ئىشنى ھەل قىلىش ئۈچۈن شەھەرلىك ھۆكۈمەت ئىدارىسىدىن مەلۇم بىر جۇيجاڭنى بىر ھەپتىدىن ئارتۇق ۋاقىت ئىچىدە كۈندە كېلىپ تاپالماي يۈرگەن ھەسام تولىمۇ جىلى بوپتۇ. شۇنداق جىلى بولۇپ قايتقان كۈنلەرنىڭ بىرىدە تونۇش بىرسى ئۇنىڭغا ئۇچراپ قاپتۇ-دە:

— ھە، ھەسام، كورۇنمەيدىغان بوپكەتتىڭىزغۇ؟ ھازىر قەيەردە ئىشلەۋاتىسىز؟ — دەپ سوراپتۇ.

— ئون كۈنچە بولدى خىزمىتىم ئۆستى، — دەپتۇ ھەسام، — شەھەرلىك ھۆكۈمەت بىناسىدىكى جۇيجاڭ ئىزلەش ئىدارىسىدا ئىشلەۋاتىمەن.

ئالداش

بىراۋ ھەسامدىن سوراپتۇ:

— بىلەمسىز، بازاردىكى بەزى ئوقەتچىلەر قانداق قىلىپ جان باقىدۇ؟

ھەسام دەپتۇ:

— چۈشكىچە خەقنى ئالدايدۇ، چۈشتىن كېيىن بىر-بىرىنى ئالداپ جان باقىدۇ.

سىز تاغارنىڭ تېشىدا ئىدىڭىز

بىرنەچچە بايۋەچچە ئۆلپەت هاراق ئىچىپ ئولتۇرۇشۇپ، زېرىككەنلىكتىن شاڭخو قىلىشماقچى بولۇشۇپ، ھەسامنى قىچقاردى. بايۋەچچىلەرنىڭ گەپ سوزلىرىدىنلا ئۇلارنىڭ غەرىزىنى چۈشەنگەن ھەسام ئۆستى - ئۆستىلەپ چاخچاق كەلتۈرۈپ ھەممىسىنى ئاخىردا ئۆلۈك قاغىغا ئوخشىتىپ، تاغارغا سولاپ ياردىن دومىلىتىۋەتتى، چىدىمىغان بايۋەچچىلەر ھەسامنى ئۇرماقچى بولۇشتى، شۇچاغدا ئۇي ئىگىسى بايۋەچچە جىددىلگە ئارىلاشتى - دە، دەسلەپتە ھەسامنىڭ قۇلىقىغا كۇسۇرلاپ سوردى:

— ھەسامىدىن، مەنمۇ شۇ تاغارنىڭ ئىچىدىمۇ — قانداق؟

— سىز ئۇ چاغدا بىزگە چاي ئەكىرگىلى دالانغا چىققىپ كەتكەچكە، — دېدى ھەسام، — تاغارنىڭ تېشىدا قالدىڭىز.

قانائەتلەنگەن ئۇي ئىگىسى ئاغىنىلىرىگە قايىدى:

— بولدى قويۇڭلار، ھەسامىدىندا ئەيىپ يوق. دىمىسىمۇ ئۆزەڭلەر دەسلەپتە تولۇق قاغىدەك يىپىلدىڭلار.

باراڭلىقمۇ تۈگىدى ...

تۇت بەگگە بىر باققا كىرىپ ئۈزۈم بارىڭى تېگىدە يىمەكچە تاماكىنى راسا چېكىپ قېيىسىشتى. بىر چاغدا بەگگىلەر قايتماقچى بولۇپ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشۇۋىدى، باشلىرى باراڭغا تاقاشتى، ئۇلار ئىگىشىپ باراڭدىن چىقىشتى، شۇ

مۇكچەيگەن بېتى كـوچىغا چىققاندىـن كېيىنمۇ غـاز قـانتى بولۇشۇپ مەھەللىلەرنى ئارىلاپ مېڭىشتى. بىر چاغدا ئـۇشـتۇمتۇت ئۇلارنىڭ ئالدىدىن ھەسام چىقىپ قالدى. ئـالدىدا كېتىۋاتقان بەگگە ئۇنىڭدىن سورىدى:

— ۋاي، ھەسام ، باراڭلىق تۇگىدىمۇ؟

— باراڭلىققۇ تـۇگىدى، — دىدى ھەسام بـەگلەرنىڭ تۇرقىدىن كۈلگىنىچە، — ئەمما ساراڭلىق تېخى تـۇگىمىدى.

بەگنىڭ موچىلى

مـوچـەل سـۈرۈشـتـۈرۈش بـولـۇۋاتـقـان سـورۇندا ئـولـتۇرغـان ھـەسـامـىنىڭ تولا نەشە چـېـكـىـشتىن رەڭگى-رۇخسارى سامانىدەك ساغىرىپ كەتكەن مـەھەللىداش خوشنىسى ئۇزىنىڭ موچىلىنى بىلىشكە قىزىقتىمدە، ھەسامدىن سورىدى:

— ھەسـامىدىن ئاغىنە، مەن ئون ياشقا كـىـرگـىنـىمـدە ھىلـقى يىلى قېلىن قار يېغىپتىكەن، شۇ چاغدا موچىلىم نىمە بولۇپ كەتتى؟ ھەساپلاپ بېقىڭا!

ھەسام ھەساپلىمايلا جاۋاپ بەردى:

— قار قېلىن ياغسۇن، نېپىز ياغسۇن، ئەيتاۋۇر سىز-نىڭ موچىلىڭىز ئۇنىڭسىزمۇ ئېنىقلا خوشنام، بىلىشىمچە سىز كەندىر يىللىققۇ دەيمەن.

بۇ تېخى يېتىشمەيدۇ

بىر ئاغىنىسى ھەسامىدىن ئىشلەۋاتقان ئىدارىنىڭ ئەھـ

ۋالىنى سورۇشتۇردى:
— ئىدارەڭلەردە جەمى نەچچە جۈردىن بار؟
— توققۇز — دېدى، ھېسام ئاغىنىسى ھەيران بولدى:
— نېمانچە تولا باشلىق بۇ؟
— نېمە دەۋاتقىنىڭ، باشلىق تېخى يېتىشمەيدۇ، — دېدى ھېسام، — خىزمەتلەرگە يولىيۇرۇق سوراي دېسەڭ بىرىنىسىمۇ تاپالمايسەن.

ھەتتەڭگىنەي

ھېسام قۇرۇلۇشتا لايچىلىق قىلىۋاتقىنىدا ئۇنىڭ شېرىگى بىر نەچچە كۈنگىچە كەلمەي قويۇپتۇ. ھېسام ئۇنىڭ ئىزدىگىنى قىلغان ئىكەن، بىرەيلەن:
— تېخى ئۇقمىدىڭمۇ؟ شېرىگىڭ تونۇگۈندىن بېرى ئىسكىلاتچىلىق بولۇپ كەتتى، — دەپتۇ.
— قانداقچىسىغا؟ — ھەيران بولۇپ سوراپتۇ ھېسام شېرىكىنىڭ قايسى يول بىلەن ئامەت تاپقىنىنى چۈشەنمەي.
— ئۇنىڭ دادىسى قۇرۇلۇش ئىدارە باشلىقىنىڭ كوزداۋالاپ ساقايتتى ئەمەسمۇ؟ — دەپ چۈشەندۈرۈپتۇ ھېلىقى كىشى.
— ھەتتەڭگىنەي، — دەپتۇ ھېسام شۇ چاغدا، — باشلىقنىڭ كوزى ئاغرىغىچە يۈتى سۇنسىچۇ! مېنىڭ دادام ئۇستا تېڭىقچى ئىدى - دە.

مەسئۇلىيەت

ھېسام كىنوغا كىردىش ئۈچۈن ۋەلسىپىتنى ساقلاش

ئورنىغا قويغان ئىدى. ۋەلسىپىت ساقلىغۇچى ئايال ئۇنىڭغا دېدى:

— ۋەلسىپىتىڭىزنىڭ قۇلۇپى يوقكەن، شۇڭا ئالتە تىيىن تولەيسىز، ئۇچ تىيىن قاراش ھەققى، ئۇچ تىيىن قۇلۇپسىز ۋەلسىپىتنىڭ مەسئۇلىيەت ھەققى.

ھىسام ئايالنىڭ دېگىنىنى بەردى - دە، كىنوغا كىرىپ كەتتى. كىنودىن قايتىپ چىققاندا قاردىسا ۋەلسىپىتى ئاقتىمۇ يوق، كوكتىمۇ يوق. ھىسام بايا پۇل ئالغان ئايالنىڭ يېنىغا باردى. - دە، دېدى:

— ۋەلسىپىتنى نەدىن بولسا تېپىڭ، كىم سىزنى مەسـ ئۇلىيەتنىڭ باھاسىنى شۇنچە چۈشۈرۈۋېتىڭ دەپتۇ.

تويدۇ - دە!

ھىساملارنىڭ خوشنىسى دائىم دىئىدىن مىھىس كېلىپ يۇۋاش خوتۇنى بىلەن جاڭجاللىشىدىكەن، جاڭجاللاشسىلا مە- ھەللىنى كوتۇرۇۋەتكىدەك قىلىپ:

— تويدۇم سېنىڭدىن، ئەزبىرايى تويدۇم، — دەپ ۋاقىرايدىكەن. بىر قېتىملىق ئاشۇنداق جىدەلدە خوشنىسىنىڭ ئاۋازىنى يەنە ئاڭلىغان ھىسامنىڭ ئويىدىكىلىرى ئىپىردىن سوراپتۇ:

— ھەيرانمەن، خوشنىمىزنىڭ «تويدۇم» دەپ جارسېلىشى قانداق گەپتۇ، نىمە دېگىنى ئۇ؟

ھىسام ئويىدىكىلىرىگە چۈشەندۈرۈپتۇ:

— تاماقنى قەرەلىدە، توختىماي ئېتىپ بېرىپ تۇرغانـ دىن كېيىن تويىدۇ - دە!

AltunOq

مۇقاۋىسىنى ۋە رەسىملەرنى جالالىدىن بەھرام ئىشلىگەن

依沙木笑话（维吾尔文）

新疆人民出版社出版

（乌鲁木齐市解放路306号）

新疆新华书店发行　新疆哈密地区印刷厂印刷

787×1092毫米　32开本　2．5印张

1982年3月第1版　1982年10月第1次印刷

印数：1——30，000

统一书号：M10098·640　定价：0．15元